

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE ZNANOSTI
KATEDRA ZA BIBLIOTEKARSTVO
Ak. god. 2014./2015.

Marija Lenić

**ULOGA DJEČJIH KNJIŽNICA
U ODGOJU I OBRAZOVANJU DJECE**

Diplomski rad

Mentorica:

Prof. dr.sc. Jadranka Lasić-Lazić

Zagreb, 2015.

Sadržaj

1. Uvod	3
2. Odgoj i obrazovanje.....	4
2.1. Ciljevi odgoja i obrazovanja.....	7
2.2. Prisutnost odgoja i obrazovanja u knjižnicama	10
3. Dječje knjižnice	13
3.2. Odgoj i obrazovanje u dječjim knjižnicama	15
3.2.1. Pričaonice	15
3.2.2. Radionice	16
3.2.3. Igraonice.....	17
3.2.4. Izložbe.....	17
3.2.5. Informacijsko opismenjavanje	18
3.3. Knjižnice grada Zagreba.....	19
3.3.1. Dječja knjižnica Marina Držića.....	20
3.3.2. Knjižnica Medveščak	22
4. Metodološko istraživanje	24
4.1. Uvod u istraživanje	24
4.2. Predmet istraživanja i pojmovna analiza.....	24
4.3. Svrha (razlozi) istraživanja	26
4.4. Ciljevi istraživanja	27
4.5. Hipoteze	28
4.6. Varijable.....	29
5. Rezultati istraživanja.....	31
6. Rasprava	53
7. Zaključak	59
8. Literatura	61
9. PRILOG 1: ANKETA.....	63

1. Uvod

Ovaj diplomski rad bavi se istraživanjem uloge dječjih knjižnica u odgoju i obrazovanju djece. Istraživanje se provelo u dvije knjižnice koje pripadaju sustavu Knjižnica grada Zagreba: Dječje knjižnice Marina Držića i Knjižnice Medveščak. Ispitalo se mišljenje sudionika ankete o zadovoljstvu odgojno-obrazovnim programima dječjih knjižnica.

Rad će se prvo posvetiti definiranju odgoja i obrazovanja te njihovim međusobnim preplitanjem. Spomenut će se i znanja, vještine i navike, kao i podjele obrazovanja te ciljevi odgoja i obrazovanja. Diplomski rad će se osvrnuti i na prisutnost odgoja i obrazovanja u knjižnicama i to školskim, visokoškolskim i narodnim.

U idućoj cjelini definirat će se pojam dječjih knjižnica i predstaviti najpoznatije dječje knjižnice u svijetu. Naglasit će se glavne funkcije dječjih knjižnica i objasniti njihova uloga u odgoju i obrazovanju djece. Ta se uloga najviše primjećuje u provođenju programa kao što su pričaonice, radionice različitog tipa, igraonice, izložbe i informacijsko opismenjavanje koji će biti ukratko opisni. Nakon toga, predstaviti će se rad Knjižnica grada Zagreba čijoj mreži pripadaju dječje knjižnice u kojima je provedeno istraživanje. U kratkim crtama opisat će se djelatnost Dječje knjižnice Marina Držića i knjižnice Medveščak s naglaskom na odgojno-obrazovne programe koje provode.

Najveći dio diplomskog rada posvetiti će se metodološkom istraživanju. U njemu će se objasniti predmet istraživanja i obaviti analiza glavnih pojmova bitnih za istraživanje. Također, predstaviti će se i svrha, odnosno razlozi istraživanja te ciljevi istraživanja kao i hipoteze i varijable. Glavni je cilj ovog istraživanja preispitati ulogu dječjih knjižnica kao izvora modela učenja i poučavanja u svrhu odgoja i obrazovanja djece. Pitanja su vezana uz dob i spol ispitanika, posjedovanje kućne biblioteke ili računalne opreme kod kuće, informiranost o programima koje dječje knjižnice nude, posjećenost i zadovoljstvo tim programima, prijedlozima novih programa kao i o mišljenju ispitanika o ulozi dječjih knjižnica u odgoju i obrazovanju djece. Nakon predstavljenih rezultata istraživanja, o njima će se raspraviti i napraviti usporedna analiza. Bitno je naglasiti da ovo istraživanje ne može biti mjerodavno za generalizacije bilo kakve vrste zbog premalog broja ispitanika i istraženih knjižnica. Ipak, dobiveni rezultati i metodologija zasigurno mogu poslužiti kao polazište za slična buduća istraživanja.

2. Odgoj i obrazovanje

Postoji mnogo različitih definicija odgoja i obrazovanja. Jedna od njih govori da je odgoj *"proces organiziranog (namjernog) razvijanja (stjecanja ili mijenjanja) voljnih (karakternih) osobina čovjeka (vrijednosti, stavova, navika). Za voljne osobine je znakovito da je u njih afektivna sastavnica jača od kognitivne, pa se odgoj može nevrijednosno odrediti kao afektivno učenje"* (Mijatović, 2000., str. 209). Pod odgojem se podrazumijevaju i *"socijalne radnje kojima ljudi pokušavaju sklop psihičkih dispozicija drugih ljudi trajno poboljšati psihičkim i (ili) sociokulturnim sredstvima, ili sačuvati njihove komponente koje su ocijenjene kao vrijedne"* (Brezinka, 1971, str. 567). Ova bi se definicija lako mogla oprimjeriti odgojem djeteta od strane roditelja. Socijalne radnje koje roditelji poduzimaju su metode razgovora, uvjeravanja, pričanja priča i sl. a putem njih pokušavaju svojoj djeci usaditi neke trajne vrijednosti koje su poželjne u društvu u kojem se nalaze; npr. roditelj će dijete učiti da pozdravi susjeda ako ga sretne na ulici. Na odgoj utječu i mediji, recimo televizija; gledatelj, odnosno dijete, nije svjesno da gledajući televizijske sadržaje istovremeno uči. Informacije i podaci se pohranjuju u njegovu podsvjest bez da ono to zna, a te se poruke sistematiziraju i strukturiraju. Prema Pastuović (2012), obrazovanje također utječe na odgoj, primjerice, djecu se od prvog razreda uči da poštuju autoritet kako učitelja tako i roditelja. Definicija odgoja mogla bi se sažeti i u kratku rečenicu: odgoj je organizirano učenje vrijednosti, stavova i navika.

"U istaknutoj osobini ljudske prirode, u aktivnosti prema vanjskom svijetu i prema sebi, u svjesnom stvaralaštvu sadržano je i odgajanje. Odgoj i odgajanje je, prema tome, jedna od formi, odnosno jedan aspekt ljudskog stvaranja. Prema tome, odgajanje u suštini znači, bez obzira kako, i posredstvom čega se ostvaruje, izgrađivanje novih vlastitih i viših ljudskih i društvenih vrijednosti i potencijala (intelektualnih, radnih, moralnih, političkih, kulturnih) radi savladavanja starog i zatečenog i izgrađivanja novog koje će u većoj mjeri omogućavati očitovanje ljudske prirode i postizanje pune ljudske slobode" (Leko, 1969, str. 13). Malić i Mužić (1981) govore da se pod pojmom ljudsko stvaranje misli na potpunu izgradnju djeteta u kulturnu i moralnu osobu koja će funkcionirati u društvu kao zasebna jedinka. Odgoj je, dakle, stalna i bitna funkcija čovjeka. Budući da je čovjek društveno biće te pojam čovjeka implicira na ljudsko društvo kao oblik u kojem on ostvaruje svoj život, odgoj je ujedno stalna i bitna društvena funkcija. Na ovu se definiciju nadovezuje niz drugih od kojih će se ovdje istaknuti jedna: *"odgoj je posebna ljudska praksa razvijena prihvatanjem činjenice društveno-kulturnog razvoja djece, posebnog društvenog statusa djeteta i*

djetinjstva, ustroja i funkcija društva s obzirom na status djeteta i životnu fazu – djetinjstvo, ukupnih reakcija društva na činjenicu razvoja" (Lukaš i Mušanović, 2011, str. 36). Kao što se može vidjeti, odgoj je usko vezan uz djetinjstvo budući da je to najosjetljivija životna faza čovjeka u kojoj dijete upija svijet oko sebe. Odgoj djetetu služi kao smjernica kako će se ponašati i kakve će odluke donositi u budućnosti, a cilja se na dobar odgoj.

"Odgoj ima uvijek konkretnu povijesnu formu i sadržaj. Promjenom društvenog života, mijenjanjem i razvitkom društva mijenja se u toku povijesti i sam odgoj. Kao funkcija društvenog života odgoj podliježe objektivnim zakonima društva i njegova razvitka. O karakteru društva, o njegovim ekonomskim, političkim, socijalnim i kulturnim prilikama ovisi i karakter samog odgoja" (Patakim, 1951, str. 8). Poznato je da se odgoj kroz povijest mijenjao. Kao što piše Zaninović (1988), u Sparti je bio zastupljen tzv. spartanski odgoj gdje su se djeca od malih nogu pripremala za vojničke pohode. U ranom srednjem vijeku, u kojem je vladalo svećenstvo, narod se odgajao kako bi postao bezuvjetno pokoran, a naglašavalo se trpljenje, umjerenost, rad i asketizam. U razdoblju humanizma i renesanse, razdoblju djelovanja pedagoga Jana Amosa Komenskyja, došlo je do velikih novosti u pogledu odgoja – Komensky je iznio didaktičke principe i novu organizaciju stupnjeva školovanja (školski sistem). U Engleskoj je u prvoj polovici 19. stoljeća bio zastupljen tzv. Bell-Lancasterov sistem prema kojemu je nastava bila organizirana na metodi međusobnog učenja. Ruski pedagozi 19. stoljeća, poput Nikolaja Aleksandroviča Dobroľubova, težili su slobodnom razvitku čovjekove ličnosti. U prvoj polovici 20. stoljeća u Njemačkoj pedagog Wilhelm Föster bavio se pitanjima slobodnog odgoja. Nakon Drugog svjetskog rata u školstvu su zavladaale velike reforme, pa je tako u Engleskoj stavljen naglasak na učenje engleskog jezika i matematike te fizičkom i zdravstvenom odgoju. Danas se na odgoj stavlja sve veći naglasak jer svijet ubrzano napreduje s obzirom na poboljšanje informacijske tehnologije i tehnologije općenito.

"Obrazovanje ima višestruko značenje i to kao institucija, proces, sadržaj i rezultat organiziranog i/ili slučajnog učenja radi razvoja različitih kognitivnih sposobnosti kao i stjecanja raznovrsnih znanja, umijeća i navika. Temeljno značenje obrazovanja je organizirano i sustavno razvijanje kognitivnih sposobnosti i učenje pojedinca. Obrazovanje je različit ali paralelan proces odgoju, pri čemu obrazovanje znatno više ostvaruje i temeljne pretpostavke za odgojna postignuća. Obično se naglašava da nema obrazovanja koje nema i odgojne učinke" (Mijatović, 2000, str. 204). Kako bi se pojam obrazovanja još bolje razumio, potrebno je predstaviti i znanja, vještine i navike. *"Pedagogijsko određenje znanja je razina, količina i kvaliteta sistematiziranih spoznaja, činjenica, načela, zakona, postupaka i*

uopćavanja koje je učenik svjesno spoznao i trajno zadržao u sjećanju te ih je sposoban prema potrebi ponoviti ili primijeniti u predviđenim okolnostima" (Mijatović, 2000, str. 289). Primjerice, u prvom razredu osnovne škole dijete uči brojeve; dijete znanje o brojevima može pokazati kada npr. na vlastitoj rođendanskoj torti može točno prebrojiti sve svječiće. *"Vještine su umijeća koja ostvarujemo tijekom odgoja i obrazovanja na dva načina. Jednu vrstu vještina ostvaruje se posebnim predmetima u kojima uvježbavanjem pomažemo učenicima da steknu vještine (pisanja, crtanja, skakanja, plivanja, penjanja, pjevanja, glume, recitiranja, itd.), a u akademskim znanjima (matematika, fizika, logika, povijest i sl.) vještina se postiže visokom razinom usvojenosti osnovnog znanja koje smo potom sposobni primjenjivati u rješavanju praktičnih primjera, povezivati s drugim vrstama znanja koja su komplementarna već usvojenom znanju"* (Mijatović, 2000, str. 281). *"Navika je naučena i ponavljanjem automatizirana reakcija kognitivne, fizičke ili afektivne prirode, koju iskazuje pojedinac kao posljedicu samostalnog ili organiziranog djelovanja"* (Mijatović, 2000, str. 198). Navika bi se mogla oprimjeriti pranjem zubi prije spavanja. Kao što piše Leko (1969), obrazovanje je proces koji se zbiva po određenom planu i rasporedu, a koji također ima svoj vlastiti tempo i zakonitosti. Plan i tempo obrazovnog procesa ovisi u prvom redu o zrelosti onih koji se obrazuju, o programsko-metodološkom karakteru obrazovne osnove, o bližim i daljim zadacima, o nastavnicima koji provode obrazovni proces, te i o sredstvima, oblicima i metodama kojima se stječe znanje i razvijaju sposobnosti. Na osnovi programsko-metodoloških osnova obrazovanja obrazovanje se dijeli na: opće, tehničko, politehničko, specijalizirano i specijalističko. Mijatović (2000) obrazovanje dijeli i na formalno, neformalno i informalno. Formalno obrazovanje je ono koje se stječe u sklopu školskog sustava i kojime se postiže određeni stupanj školovanosti ili kvalifikacija, a dokazuje se diplomom završnog ispita; npr. svjedodžbom se dobiva potvrda o završetku razreda na osnovnom i srednjem stupnju školovanja. Neformalno se obrazovanje stječe izvan školskog sustava, ali ono također može imati veliku vrijednost i svrhovitost, a primjer bi bio škola stranih jezika. *„Informalno učenje je učenje koje se odvija u svakodnevnom životu, na radnom mjestu, u obiteljskom krugu, ili u slobodno vrijeme. Ono nije (u smislu ciljeva učenja, vremena ili poticanja učenja) strukturirano i u pravilu ne vodi ka certificiranju. Informalno učenje može biti ciljano, ali je u većini slučajeva nenamjerno, nesvjesno“* (Europäische Kommission, 2001). Primjer za informalno učenje je promatranje ponašanja životinja u zoološkom vrtu.

"U širem smislu, obrazovanje se odnosi na one procese koji čovjeka čine razumnim ili određenja čovjeka kao homo sapiens – čovjek kao razumno biće, čovjek kao reflektivno biće, biće koje je sposobno spoznati i svjesno djelovati. U užem značenju, obrazovanje je društveno-individualni interaktivni proces razvoja sposobnosti učenja, stavova i vrijednosti te stjecanja znanja vještina i navika potrebnih za ljudski život – autonomno (odgovorno) djelovanje u ljudskoj zajednici" (Lukaš i Mušanović, 2011, str. 43). Iz ovoga se može zaključiti da je obrazovanje usko vezano uz odgoj. Institucije, poput škole, također djetetu žele usaditi neke moralne vrijednosti kao što to roditelji čine kroz odgoj.

Prema djelu Bouilleta i Uzelaca (2007), obrazovanje je proces organiziranog učenja spoznajnih (kognitivnih) i psihomotornih osobina ličnosti, odnosno organizirano kognitivno i psihomotorno učenje; odgoj, shvaćen u užem smislu riječi, jest organizirano (namjerno) učenje (stjecanje ili mijenjanje) motiva. Dakle, odgoj i obrazovanje usko su povezani no nisu neodvojivi.

"Budućnost svakog društva određena je sadašnjom brigom za mlade. Znanje, vještine i vrijednosti koje djeca stječu tijekom odrastanja utječu ne samo na oblikovanje njihovih života kao pojedinaca, već i na razvitak cjelokupne zajednice u kojoj sudjeluju. To je razlog što su odgoj i obrazovanje toliko posebna i odgovorna zadaća svakog društva" (Malić, Miljević-Ridički i Rijavec, 1999, str. 13).

2.1. Ciljevi odgoja i obrazovanja

Kao što je već spomenuto, ciljevi odgoja se mijenjaju, prvenstveno zbog promjene odnosa u društvu i napretka znanosti i novih tehnologija učenja. Kao što napominje Stevanović (2007), oni su se nekad zasnivali na odgoju djece na poslušnost i autoritet nastavnika i roditelja bez ikakvog pogovora, dok su u suvremeno doba usmjereni na izgradnju tolerancije, uvažavanja tuđeg mišljenja i pluralističkih i alternativnih ideja, na ravnopravno dijalogiziranje, emancipaciju, autonomiju, upravljanje samim sobom, kritičnost i kreativnost. *„Cilj odgoja mora biti konkretniji, bliži, određeniji, za praksu stimulativniji. On je na razini društvenih vrijednosti određene zajednice. U našim prilikama on izražava pozitivna odgojna nastojanja suvremenog demokratskog društva. Ne smije proturječiti općem odgojnom idealu i njegovim generičkim vrijednostima, ali uzima u obzir realne prilike, potrebe i mogućnosti u osposobljavanju suvremenog čovjeka, kulturne osobnosti na današnjem stupnju razvitka demokracije u nas. U suglasju s tim naša odgojna nastojanja imaju za cilj odgoj slobodnog, mnogostrano razvijenog i radosnog čovjeka, sposobnog djelatnika i kulturne osobnosti koja*

će angažirano, spremno i odgovorno sudjelovati u profesionalnim djelatnostima, u društvenom i kulturnom životu i u ljudski osmišljenom provođenju slobodnog vremena“ (Vukasović, 1994, str. 65). Dakle, cilj odgoja je na razini društvenih vrijednosti neke zajednice. Društvene vrijednosti Reupbike Hrvatske, prema Rendulić i Šaškor (2011), možemo podijeliti na nekoliko razina: individualnu (stjecanje dobiti, profita...), nacionalnu (heroizam, junaštvo...), socijetalnu (autoritarnost, solidarnost...), grupnu, općeljudsku i ekološku. Prema njima možemo uočiti i odgojni cilj zastupljen u Republici Hrvatskoj.

Prema riječima Gudjonsa (1994), cilj u užem smislu služi konkretnoj svrsi i opisu praktičke namjere u pogledu djelatnosti (npr. *djeca u školi trebaju biti pažljiva*). Ciljevi katkad vrijede samo za podgrupe, ne za cjelokupni kulturalni krug i u različitim se slojevima različito određuju (npr. poslušnost i podređenost nasuprot sposobnosti odlučivanja i samoodgovornosti). U pravilu se govori o ciljevima tek kad se oni izrično i svjesno postave pred odgoj. Bognar i Matijević pišu da postoji individualni i društveni aspekt odgojnih i obrazovnih ciljeva (tablica 1).

Tablica 1. Didaktička struktura ciljeva i zadataka odgojno-obrazovnog procesa. Preuzeto iz Bognar, L., Matijević, M. (2005). *Didaktika* (str. 161). Zagreb : Školska knjiga

	CILJ I ZADACI	
	Odgojni	Obrazovni
DRUŠTVENI ASPEKT	RAZVOJ DRUŠTVENE ZAJEDNICE	RAZVOJ KULTURNE ZAJEDNICE
	egzistencijalni odgoj	znanstveno obrazovanje
	socijalni odgoj	umjetničko obrazovanje
	humanistički odgoj	tehnološko obrazovanje
INDIVIDUALNI APSEKT	OSTVARENJE LIČNOST	STJECANJE ZNANJA I SPOSOBNOSTI
	biološke potrebe	kognitivni interesi
	socijalne potrebe	afektivni interesi
	samoaktualizirajuće potrebe	psihomotorni interesi

Individualni aspekt cilja odgoja je stvaranje atmosfere podrške i poticanja optimalnog razvoja ljudskih mogućnosti svakog pojedinog čovjeka. Društveni aspekt cilja odgoja shvaćamo kao usvajanje određenih vrijednosti i normi društvenog ponašanja i odnosa kojima se osigurava održanje postojećeg društva ili dalji razvoj, ukoliko je društvo okrenuto promjenama. Bognar i Matijević (2005), pišu da je individualni aspekt cilja obrazovanja stjecanje znanja, razvoj sposobnosti i senzibiliteta, a društveni je aspekt dalji razvoj kulturnih i civilizacijskih dostignuća određenog društva. „Društveni aspekt cilja i zadataka odgoja i obrazovanja artikulira se odgojno-obrazovnim programom ili kurikulumom gdje se definiraju vrijednosti (egzistencijalne, društvene i humanističke) i postignuća (znanstvena, umjetnička i tehnološka) koja se žele usvojiti u odgojno-obrazovnom procesu. Individualni aspekt može artikulirati samo nastavnik u suradnji s učenicima i to tako da utvrdi njihove potrebe (biološke, socijalne i samoaktualizacijske) i interese (spoznajne, doživljajne i psihomotorne). Odgojno-obrazovni proces (nastava) tako je stalno jedna složena interakcija i ispreplitanje kako odgoja i obrazovanja tako i individualnih interesa i potreba i društvenih vrijednosti i postignuća“ (Bognar, 2014)

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008), ciljevi odgoja i obrazovanja u školskim ustanovama su:

- 1. osigurati sustavan način poučavanja učenika, poticati i unapređivati njihov intelektualni, tjelesni, estetski, društveni, moralni i duhovni razvoj u skladu s njihovim sposobnostima i sklonostima,*
- 2. razvijati učenicima svijest o nacionalnoj pripadnosti, očuvanju povijesno-kulturne baštine i nacionalnog identiteta,*
- 3. odgajati i obrazovati učenike u skladu s općim kulturnim i civilizacijskim vrijednostima, ljudskim pravima i pravima djece, osposobiti ih za življenje u multikulturalnom svijetu, za poštivanje različitosti i toleranciju te za aktivno i odgovorno sudjelovanje u demokratskom razvoju društva,*
- 4. osigurati učenicima stjecanje temeljnih (općeobrazovnih) i stručnih kompetencija, osposobiti ih za život i rad u promjenjivom društveno kulturnom-kontekstu prema zahtjevima tržišnog gospodarstva, suvremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i znanstvenih spoznaja i dostignuća,*
- 5. osposobiti učenike za cjeloživotno učenje.*

Za ostvarenje ovih ciljeva potrebno je mnogo rada i truda, ne samo nastavnika i stručnih suradnika već i roditelja, pa čak i knjižničara narodnih knjižnica.

2.2. Prisutnost odgoja i obrazovanja u knjižnicama

„Tijekom razvoja civilizacije zasnovanom na pisanome komuniciranju, važnost knjižnica otkrivaju i proučavaju mnogi znanstvenici, književnici i filozofi. Knjižnice su danas više no ikada svojim službama i uslugama, novom tehnologijom i novim oblicima komuniciranja među ljudima unijele promjene na svim društvenim razinama“ (Čelić-Tić, 2005, str. 5). Spomenutim službama i uslugama pripadaju i usmjerenost na obrazovanje i odgoj korisnika knjižnica. Knjižnice koje su najviše usmjerene na odgoj i obrazovanje su školska, visokoškolska i narodna knjižnica. Visokoškolska i narodna knjižnica možda su više usmjerene na obrazovanje dok školska zastupa kako obrazovanje tako i odgoj.

Školska knjižnica ispunjava svoju ulogu u odgoju i obrazovanju djece pristupačnošću (djeci, stručnim suradnicima, nastavnicima i roditeljima), osposobljavanjem učenika za samostalni rad, stvaranjem navike čitanja i praćenja literature, obrazovanjem korisnika za služenje svim izvorima informacija i znanja te stvaranjem uvjeta za učenje, kao što pišu Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević (2004). Ova vrsta knjižnice također se usredotočuje i na organiziranje i promicanje izvannastavnih aktivnosti, razvijanje metoda i tehnika samostalnog obrazovanja, organiziranje i sudjelovanje u aktivnostima s nadarenim učenicima, udovoljavanje nastavnom planu i programu sadržajem i opsegom fonda, a osigurava i uvjete za suvremenu nastavu i učenje, ostvaruje korelaciju nastavnih predmeta i područja i sl. *„Odgojno-obrazovnu zadaću školska knjižnica ostvaruje dvojako: izravno (komunikacijom između korisnika i knjižničara) i neizravno (u suradnji s nastavnicima i stručnim suradnicima u pripremi i organizaciji nastavnih sadržaja, kada ona preuzima ulogu izvora znanja. Školska knjižnica podržava obrazovanje u daljnjem proširivanju znanja učenika, raznim metodama i načinima izražavanja učenika sa svrhom potpunog razvoja svakog učenika, kako bi se oni oslanjali na sebe. Pri tome su sadržaji obrazovanja sukladni individualnim potrebama i razvoju učenika (...). Svi oblici obrazovanja u školskoj knjižnici imaju za cilj osamostaliti učenike, stvaralački ih probuditi, samoobrazovati i osposobiti za samostalno procjenjivanje postignutog, uz samokritičnost. Postignućem ovih ciljeva školska knjižnica postaje mjesto stvaralaštva i dječje radosti, a kroz izgradnju multimedijских obrazovnih dokumenata kao proces koji obuhvaća: pripremu obrazovnih sadržaja, njihov prijenos u virtualnu učionicu, povezivanje s alatima unutar virtualnog razreda, zamjenu i dogradnju te interaktivnu pomoć za njihovo korištenje“* (Kovačević, Lasić-Lazić i Lovrinčević, 2004, str. 53-59).

Prema Čelić-Tic (2000), zajednica bi na školsku knjižnicu trebala gledati kao važnu ustanovu budući da ona ispunjava odgojne i obrazovne ciljeve, provodi reforme školstva, a u njoj je organiziran i znatan dio nastavnog programa.

Sličnu obrazovnu misiju imaju i visokoškolske knjižnice koje, prema Špiranec (2005), mogu biti sveučilišne ili specijalne. Ono što visokoškolske knjižnice imaju za razliku od školskih je mogućnost pohrane završnih i diplomskih radnji, magistarskih i doktorskih radova (u tiskanom i digitalnom obliku). Visokoškolske knjižnice su u većini slučajeva mnogo bolje opremljene građom od školskih knjižnica, no zato imaju i mnogo manje posebnih obrazovnih programa. Glavna je funkcija visokoškolskih knjižnica poticanje i priprema studenata za učinkovito i djelotvorno korištenje izvora informacija te pomoć u razumijevanju i savladavanju procesa istraživanja i osposobljavanje za samostalno učenje.

Školske knjižnice usmjerene su na osnovnoškolce, visokoškolske na studente a narodne su usmjerene na sve dobne skupine. Kao i visokoškolska, i ova je vrsta knjižnice više usmjerena na obrazovanje nego na odgoj korisnika. Kako bi se pokrilo pružanje usluga svim dobnim skupinama, IFLA je izdala nekoliko smjernica, od kojih će ovdje biti spomenute *Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi* i *Smjernice za knjižnične usluge za mladež*. Narodne knjižnice trebaju osigurati djeci široki izbor građe i aktivnosti kako bi kod njih pobudila želju za čitanjem i otkrivanjem znanja. Prema IFLA-inim i UNESCO-ovim smjernicama za razvoj službi i usluga (2005), knjižnica bi svojim programima trebala podučavati djecu i roditelje kako da što bolje iskoriste mogućnosti koje im pruža. Narodna bi knjižnica trebala organizirati posebne događaje za djecu, kao što je pričanje priča i aktivnosti vezane za knjižnične službe i izvore. Djecu je potrebno ohrabrivati na korištenje knjižnice od malih nogu jer to povećava vjerojatnost da će i ostati korisnici knjižnice. Bitno je posvetiti se razvoju govora, čitanja, pisanja i brojenja u djece. „*Za razvoj govora kod male djece važnu ulogu imaju dječje pjesmice, uspavanke i druge pjesme, slikovnice i pričanje priča, ali i posebni računalni programi kao što su interaktivne slikovnice. Kao i vještine brojanja i čitanja tako će i vještine korištenja informacijsko-komunikacijskom tehnologijom razvijane od najranije dobi osposobiti dijete za brzo učenje i dati mu životne i radne vještine potrebne u mladosti i odrasloj dobi*“ (Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi, 2004, str. 15).

Što se tiče usluga za mladež, narodna knjižnica mora razumjeti i prilagoditi se potrebama mladeži. Treba osigurati građu koja će odražavati njihove interese i kulturu. „*Knjižnične usluge za mladež trebale bi omogućiti prijelaz s usluga za djecu na usluge za odrasle na temelju jedinstvenih potreba mladih. Mladi ljudi trebaju i zaslužuju usluge koje*

zadovoljavaju njihove potrebe za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i razonodom. Usluge bi trebale promicati pismenost, cjeloživotno učenje, informacijsku pismenost i čitanje iz užitka“ (Smjernice za knjižnične usluge za mladež, 2009, str. 12). U istim je smjernicama naglašeno da su najvažniji suradnici narodnih knjižnica pri razvijanju usluga za mladež škole i školske knjižnice. One zajedničkim planiranjem mogu pridonijeti zadovoljavanju potreba i interesa mladih. Kada se govori o obrazovanju odraslih u narodnim knjižnicama najčešće se misli na cjeloživotno učenje. *„Cjeloživotno učenje je koncept koji promovira postupnu preobrazbu u učeću zajednicu zadovoljnih pojedinaca, a time i kompetitivne organizacije i društva utemeljenog na neprestanom stvaranju, obnavljanju i primjeni novih znanja, vještina i stavova (vrednota)“* (Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih, 2014). Narodna bi se knjižnica zato kroz programe trebala posvetiti ne samo cjeloživotnom učenju djece već i cjeloživotnom učenju odraslih.

„Obrazovni proces općenito, pa i onaj koji se odvija u knjižnicama, moguće je definirati kao organizirano, namjerno, tj. prema određenim ciljevima usmjereno učenje. Sudionik u procesu obrazovanja nastoji naučiti, odnosno trajno zapamtiti informacije kako bi ih mogao upotrijebiti u situacijama što to budu zahtijevale“ (Pastuović, 1997, str. 83 – 95). Sudionici obrazovnog procesa mogu biti djeca, mladež i odrasli, a knjižnice mogu biti njegovi izvrsni posrednici.

3. Dječje knjižnice

Dječje knjižnice su, prema Encyclopediji Americani (2014), specijalizirane ustanove koje prikupljaju knjige namijenjene djeci. Dječjim se knjižnicama ponekad nazivaju i odvojeni prostori u narodnim knjižnicama koji se zovu i dječji odjeli. Ova je vrsta knjižnica usredotočena na obrazovanje djece, najviše na poticanje čitanja. Kao što piše na mrežnoj stranici FAQS (2014), prva knjižnica koja je bila namijenjena isključivo djeci otvorena je 1895. u Sjedinjenim Američkim Državama kao dio ALA-e (American Library Association). Čičko (2010) piše da su najpoznatije dječje knjižnice: *L'Heure Joyeuse* (Pariz), osnovana 1924. godine kao prva ogledna, javna i besplatna knjižnica namijenjena djeci i mladeži u Francuskoj; *Knjižnica Leytonstone* (London), područna dječja knjižnica; *Fitchburg* (SAD, Massachussets), prva knjižnica za mladež; Sovjetska nacionalna knjižnica *Lenin*; *Internationale Jugendbibliothek* (München), međunarodna knjižnica za djecu i mladež. Prva dječja knjižnica u Republici Hrvatskoj otvorena je 16.10.1950. godine u Zagrebu kao dio Gradske knjižnice. Kako bi pojam dječje knjižnice bio što bolje predstavljen, iduća se poglavlja odnose na funkciju dječje knjižnice i prisutnost odgoja i obrazovanja u njoj.

3.1. Funkcija dječjih knjižnica

Poslanje dječjih knjižnica definirano je na sljedeći način: „*Raspolažući širokim izborom građe i aktivnosti, narodne knjižnice pružaju bebama i djeci rane dobi, kao i njihovim odgajateljima, mogućnost pronalaženja prostora gdje su dobrodošli, prostora bogatog prikladnim izvorima za učenje, te prigodu uživanja u dječjim pjesmicama te taktilnim knjigama prilagođenim njihovoj dobnoj skupini. Biti dijelom knjižnične zajednice predstavlja rano socijalno iskustvo koje potiče znatiželju i maštu. Uz pomoć odgojnih igračaka, slagalica i šaljivih knjiga, znanje koje se razvija u odnosu između djeteta i njegova odgajatelja razvit će se odnos djeteta i knjige. Okruženje bogato tiskanom građom odskočna je daska za čitanje kao i za sljedeći korak, pisanje. Nadalje, pozitivno iskustvo u ranoj dobi usadit će interes za čitanje tijekom čitavog života i omogućiti razvijanje pismenosti*“ (Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi, 2004, str 13). Prema Stričević (2001), suvremene dječje knjižnice većinom su usmjerene na orijentaciju na ljudska prava, a ne samo na potrebe; prioritetom postaju djeca s invaliditetom, djeca u bolnicama i sl. Karakterizira ih i ukidanje donje dobne granice za djecu te veće uključivanje roditelja u rad dječjih knjižnica/dječjih odjela kao i poseban pristup tinejdžerima kao korisnicima knjižnice. Tendencija je da dječja

knjižnica na korištenje daje što raznovrsniju građu što uključuje tiskane materijale (knjige, časopise, izreske iz novina i časopisa, kataloge, brošure, informativne listiće, postere i sl.) i neknjižnu građu (igračke, audiokasete i videokasete, kompjutorske programe, elektroničke igre, virtualnu građu i sl.). Dječja se knjižnica, odnosno dječji odjel, često zove i odjel za djecu i mladež. Ponekad je dio namijenjen mladeži u potpunosti odvojen od onoga namijenjenog djeci, no većina (hrvatskih) knjižnica često nema dovoljno prostora za takve promjene. *„Dječji odjel razlikuje se od knjižnice za odrasle u brojnim segmentima: korisnicima, fondovima, opremi i načinu poslovanja. Obuhvaća djecu od 3 do 15 godina i ima za svrhu stvaranje novih generacija knjižničnih korisnika. Naglašena je pedagoška i edukacijska uloga dječjeg odjela. Cilj je razviti u djece potrebu za knjigom i čitanjem, kreativno i samostalno korištenje svih izvora informacija te kvalitetno i kreativno organiziranje slobodnog vremena. Dječji odjel razvija suradnju s vrtićima i školama, izdavačima knjiga za djecu i mladež, raznovrsnim kulturnim ustanovama (kazalištima, galerijama, muzejima, inozemnim kulturnim centrima) te sa svima koji se praktično i znanstveno bave literaturom za djecu, djecom, njihovim interesima i afinitetima. Za razliku od školske knjižnice, koja je u funkciji odgojno-obrazovnog procesa, dječja je knjižnica više usmjerena na provođenje slobodnog vremena i razvoj kreativnosti“* (Malnar, 1996, str. 93). Moglo bi se dodati da se donja granica članova dječje knjižnice pomiče, pa tako članovima mogu postati i djeca mlađa od tri godine, odnosno bebe. U dječjim knjižnicama, prema Standardima za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (1997, 1998), stručne poslove obavlja stručno knjižnično osoblje sukladno Zakonu o knjižnicama: pomoćni knjižničari, knjižničari, diplomirani knjižničari, viši knjižničari i knjižničarski savjetnici. U Smjernicama za knjižnične usluge za mladež (2009), piše da osoblje dječjih knjižnica mora biti funkcionalno i mora se znati prilagoditi dobi korisnika, jer ponašanje korisnika ovisi i o njihovoj dobi. Djeca zapitkuju, traže da im se posveti mnogo vremena, treba im mnogo toga objasniti, a mladi pak često viču, nadglasuju se i sl. Poželjne vještine djelatnika dječjeg odjela jesu: entuzijazam, dobre komunikacijske vještine, sposobnost suradnje s pojedincima i timskog rada, te sposobnost rješavanja problema, sposobnost povezivanja i suradnje, poduzetnost, prilagodljivost i otvorenost.

3.2. Odgoj i obrazovanje u dječjim knjižnicama

Jedna je od glavnih funkcija dječjih knjižnica odgoj i obrazovanje korisnika. Odgoj i obrazovanje najčešće se formalno provode kroz različite zanimljive programe, a neformalno u razgovoru s knjižničnim osobljem.

Dječje su knjižnice, prema Stričević (2001), usmjerene na tzv. slobodnije oblike rada orijentirane ponajviše na aktivnost i izražavanje djece te njihove interese i sklonosti što djeluje i na strategije rada – interaktivne, participativne i suradničke metode, te radionički tip rada. Takvim oblicima rada knjižnično se osoblje može bolje posvetiti odgoju i obrazovanju djece. Odgojno-obrazovni programi koji se provode u dječjim knjižnicama mogu se podijeliti u sljedeće kategorije; pričaonice, radionice, igraonice, izložbe i informacijsko opismenjavanje.

3.2.1. Pričaonice

„Pričaonica je najčešća aktivnost za djecu predškolske dobi u knjižnici. Svrha joj je navesti najmlađe dijete na druženje s knjigom i uvesti ga u svijet književnosti. Najčešće se priča uz slikovnicu koja mora biti atraktivna, kvalitetnih ilustracija i velikog formata, te tako primjerena za rad u grupi. Pričanje se odvija u posebno opremljenom kutiću s prikladnom opremom: igračkama, lutkama, te kutijama s odabranim slikovnicama. Priča se može pričati i uz lutku i glazbu, a nakon priče slijedi aktivnost kojom dijete izražava svoj doživljaj priče: likovna, dramska ili glazbena. Ova aktivnost traži dosta pripreme od bibliotekara koji ju provodi: odabir priče, učenje napamet, priprema razgovora s djecom nakon priče i priprema materijala i opreme za popratne aktivnosti koje moraju odgovarati karakteru odabrane priče“ (Malnar, 1996, str. 95) Bila priča obična, klasična, narodna ili umjetnička, ona utječe na cjelokupan razvoj djeteta, kako pišu Duš i Peteh (1984). Pričom, bajkom i basnom dijete uči, stječe elementarno znanje, usvaja mnoge nazive, imena i pojmove; zato se i govori da su one izvor znanja, vještina i navika. Priča djeluje na funkcionalne sposobnosti, utječe na razvijanje psihičkih funkcija (pažnju, mišljenje, pamćenje), razbuktava maštu koja je i te kako potrebna za kreativnu igru i rad. Priča je snažno odgojno sredstvo. Pomoću nje dijete upoznaje osnovne norme ponašanja, raznovrsne ljudske karakteristike i voljne osobine. Pozitivni likovi stvarat će ideale u djece, jer se djeca žele identificirati s pozitivnim likom. Oni žele biti upravo onakvi kakav je lik. Kritički osuđuju nepravdu, nebrigu, vole pravdu,

prijateljstvo, pozdravljaju pomoć, suradnju... Dobro odabrana priča budi i oplemenjuje pozitivne emocije, uvodi dijete u svijet knjige.

3.2.2. Radionice

Radionice su jedan od češćih oblika odgojno-obrazovnih programa školske knjižnice, a mogu biti različite tematike. Ovdje su navedena likovna radionica, filmske i druge projekcije te rasprave i klubovi.

„Likovna radionica jest aktivnost za starije predškolce i djecu mlađe osnovnoškolske dobi kojom se njeguje likovni izraz i likovni odgoj najmlađih. Motivacija je odabrana knjiga, pročitana pjesma ili razgovor na odabranu temu, nakon čega slijedi crtanje, slikanje, modeliranje, rad s kolažem, izradba lutaka, ukrasa, čestitki, maski, malih novina i drugog. Potrebno je pripremiti materijal i pribor, a za odvijanje likovne radionice osigurati najmanje dva školska sata“ (Malnar, 1996, str. 95). Putem likovne radionice dijete razvija osjećaj za umjetnost i estetiku kao i grafomotoriku (sposobnost držanja olovke i pisanja), maštu, istraživački odnos prema okolini te usvaja znanje o likovnom jeziku i likovno-vizualnom mišljenju.

„Filmske, video i druge projekcije raznovrsne su i brojne. Najčešće su to crtani filmovi, igrani dječji filmovi, znanstveno-popularni i edukativni filmovi iz raznih područja, video-lutkarski filmovi, dijafilmovi i element-filmovi. Prije ili poslije projekcije vodi se s djecom razgovor na temu filma, a za tinejdžere se organiziraju i filmske tribine. Uz projekcije prezentiraju se knjige vezane uz prikazane sadržaje ili se uvode neki elementi edukacije iz filmske kulture“ (Malnar, 1996, str. 95). Ovakva vrsta radionice potiče razvoj intelektualnih sposobnosti kao što su slušanje, razumijevanje i pamćenje te približava slova i čitanje. Projekcije također pobuđuju i veću senzibilizaciju za probleme u svijetu, toleranciju, empatiju i sl.

Grupe za rasprave i klubovi najčešće su orijentirani na knjige, odnosno rasprave o knjigama i čitateljske klubove. Ovdje također spada i sat lektire u knjižnici, koji zahtijeva povezivanje s nastavnim planom i programom. Odgojni procesi koji se ovdje razvijaju najviše se odnose na razvijanje interesa za knjižnični prostor i čitateljske navike te navike rada u grupi. Uz to djeca se socijaliziraju, razvijaju intelektualne procese, maštu, razmišljanje itd.

3.2.3. Igraonice

Igraonica na dječjem odjelu, kao što piše Malnar (1996), djeluje kao niz organiziranih zabavnih sadržaja za skupine djece koje duže vrijeme borave u prostoru knjižnice. Igračke igraonice najčešće su raspoređene prema dobnim skupinama. Predškolicima su namijenjene *Lego* kockice, slagalice, domino, karte, društvene igre kao što je npr. „Čovječe ne ljuti se“ i razne taktilne slikovnice. Osnovnoškolci igraju društvene igre kao što je npr. *Monopoly*, šah, igre asocijacija i druge verbalne igre. Knjižničar mora znati objasniti korisnicima pravila igre, voditi ih kroz igru, nadgledati tok igre i ostalo. Prema mrežnoj stranici Fisher-price (2014), igračke i igre djeluju na spoznajne, emocionalne i socijalne te fizičke procese. Spoznajni procesi obuhvaćaju učenje, razmišljanje i rješavanje problema, poticanje mašte i kreativnosti te poticanje znatiželje. Igre postavljaju temelje za uspjeh u školi, pomoću njih djeca shvaćaju djelovanje stvari, sposobna su zamišljati i sl. Emotivni i socijalni procesi odnose se na sigurnost i sreću, samoizražavanje i samopouzdanje, slušanje i komunikaciju te dijeljenje i suradnju. Djeca se kroz igru osjećaju sigurno i sretno, razvijaju dobar osjećaj o sebi, postaju dobri slušatelji i govornici, socijaliziraju se s drugom djecom itd. Fizički procesi podrazumijevaju osjetilno područje, motoriku, finu motoriku te ravnotežu i koordinaciju pokreta. Igrom djeteta razvija sluh, vid i dodir kao i sjedenje, trčanje i hodaње.

3.2.4. Izložbe

Malnar (1996) piše da izložbe u dječjoj knjižnici mogu biti vezane uz neku aktivnost (npr. prethodno spomenutu likovnu radionicu) ili samostalne. To mogu biti izložbe knjiga, dječjih slika i crteža, radova od gline, papira, raznog otpadnog materijala, plodova, igračaka i sl. Izložbe oplemenjuju prostor dječjeg odjela, dokumentiraju brojne kreativne aktivnosti s djecom u knjižnici te unose veselo ozračje. Izložbe u djece razvijaju socijalne poticaje (npr. komentiranje radova s drugom djecom), emocionalne poticaje i intelektualne poticaje (djeca mogu pitati i naučiti na koji je način slika napravljena, što predstavlja i sl.).

3.2.5. Informacijsko opismenjavanje

Kao što piše Špiranec (2003) informacijska pismenost podrazumijeva sposobnost učinkovitog traženja, odabira, vrednovanja i korištenja informacija, te svijest o problemu pouzdanosti i vjerodostojnosti informacija i učinkovitost prenošenja informacija drugima. Informacijska pismenost nije nužno vezana uz računala, već i uz tiskanu građu kao što su enciklopedije, časopisi, leksikoni i sl. Dječje knjižnice prepoznale su korist informacijskog opismenjavanja pa se takvi programi sve više provode. Programi informacijske pismenosti potiču želju za čitanjem, zainteresiranost za referentnu literaturu, razvijaju mišljenje i pomažu djeci prilikom pisanja radova za školu.

Dječja knjižnica surađuje s ostalim ustanovama u lokalnoj zajednici. Najčešće su to škole, ali nerijetko i muzeji, galerije, kazališta, drugi oblici knjižnica, arhivi, festivali i sl. Pomoću ovakvih suradnja oplemenjuje se odgojno-obrazovni proces usmjeren na korisnike knjižnice.

Kroz navede aktivnosti i suradnju dječja knjižnica pomaže djeci u odgojno-obrazovnom procesu, utječe na njihov kognitivni, socijalni, emocionalni, motorički i govorni razvoj kao i razvoj ličnosti. Sve to zahtjeva iznimnu predanost i dodatno obrazovanje knjižničnog osoblja.

3.3. Knjižnice grada Zagreba

Prema Bastić (2003), Knjižnice grada Zagreba predstavljaju suvremeno organiziranu mrežu narodnih knjižnica. One su najveća ustanova među narodnim knjižnicama u Republici Hrvatskoj, matična knjižnica za narodne i školske knjižnice u Zagrebu, Zagrebačkoj i Krapinsko-zagorskoj županiji, a ujedno i jedna od najvećih zagrebačkih kulturnih ustanova. Kako se navodi na službenim stranicama Knjižnica grada Zagreba, *„Jezgru mreže čine Gradska knjižnica i Knjižnica Božidara Adžije, koje su po svojim zbirkama i zadaćama narodne i znanstvene knjižnice i središte su organizacijske jedinice Knjižnica grada Zagreba, koja okuplja još dvanaest područnih knjižnica s mrežom od dvadeset sedam ogranaka na ukupno četrdeset i dvije lokacije, bibliobusnu službu s dva bibliobusa i 73 bibliobusna stajališta u Gradu Zagrebu i Zagrebačkoj županiji. Prikupljanje, stručna obrada i pohranjivanje raznovrsne građe omogućuju korištenje 2.127.276 svezaka knjiga, zbirke audiovizualne građe s bogatim izborom glazbenih publikacija te zbirke elektroničkih publikacija“* (KGZ, 2015).

Mreži Knjižnica grada Zagreba pripadaju i Dječja knjižnica Marina Držića i Knjižnica Medveščak. Dječja knjižnica Marina Držića ogranak je područne Knjižnice Marina Držića, a Knjižnica Medveščak je područna knjižnica. Obje su knjižnice izuzetno uspješne u provođenju knjižničnih usluga i programa, posebno u onima namijenjenim djeci.

Prema Izvješčaju o radu Knjižnica grada Zagreba za 2014. godinu, 27% djece i mladih odnosno 58.125 koriste se njihovom mrežom knjižnica, što je za 8% više u odnosu na 2013. godinu. Najbrojnija skupina članova KGZ-a prema dobi su djeca od 7 do 14 godina, odnosno 25%. U Mjesecu hrvatske knjige, KGZ besplatno upisuju prvašice a prošle ih je godine uupisano 5.009 tj.15% više nego u 2013. godini. Od kulturnih aktivnosti i akcija za djecu održano je 800 tribina, razgovora i predavanja sa 73.667 posjetitelja. U KGZ-u djeluje 15 čitateljskih klubova od čega ih je u 2014. godine osnovano 5. Ostvareni su i programi socijalne inkluzije, edukativne radionice i multikulturani sadržaji. Provedeno je 21.216 akcija za djecu u kojoj je sudjelovalo 139.927 djece i mladih. Održani su i mnogi programi poticanja čitanja, suradnje s ustanovama poput kazališta, muzeja, škola, vrtića i bolnica. Ostvareno je 1.904 izložbe sa 56.882 posjetitelja. Ostvaruju se i suradnje s volonterima kao i međunarodne suradnje te projekti u koordinaciji.

3.3.1. Dječja knjižnica Marina Držića

Dječja knjižnica Marina Držića nalazi se u Zagrebu, u Aveniji Marina Držića 10, a Knjižnicama grada Zagreba pripojena je 2007. godine. Prema podacima dostupnim na službenoj stranici Knjižnica grada Zagreba (KGZ, 2015), ova knjižnica prostire se na 136 m² i ima čak 2.076 članova (beba, djece i mladih). Sadrži fond od 12.966 jedinica građe od čega u posudbi cirkulira 13.259 jedinica građe. U knjižnici je zaposleno petero djelatnika, od kojih su troje knjižničari informatori, jedan pomoćni knjižničar i jedan manipulant.

Kao usluge navodi:

- pružanje informacija i pomoć pri izboru građe,
- posudbu knjiga i slikovnica,
- posudbu ostale građe - dječji filmovi, zvučne knjige i kompjutorske igre,
- posudbu knjiga iz roditeljske zbirke,
- korištenje priručnom literaturom,
- korištenje časopisima,
- rezervaciju knjiga,
- pristup internetu i
- pedagoško-animacijske aktivnosti za djecu i tinejdžere (KGZ, 2015).

Stalne aktivnosti koje ova knjižnica provodi su: društvene i kompjutorske igre, pričaonice, Kutić za najmlađe i Likovna maštaonica. Pričaonica se odvija ponedjeljkom od 17:30 do 18:30 sati i namijenjena je djeci od tri godine. Voditelj je diplomirani pedagog sa završenim studijem bibliotekarstva, a u Pričaonici se djeci nastoji prenijeti ljubav prema knjizi i čitanju te im potaknuti razvoj govora, jezika, stvaralaštva i mašte. Likovnu maštaonicu vodi diplomirani pedagog-sociolog s položenim stručnim studijem bibliotekarstva i to utorkom od 17:30 do 18:30 sati. Pohađaju je djeca starije predškolske i mlađe školske dobi, a u njoj kroz razne likovne tehnike razvijaju svoju kreativnost i maštu. Igraonica pod nazivom Kutić za najmlađe radi utorkom od 10:00 do 11:00 sati i srijedom od 17:30 do 18:30 sati, a ciljane skupina su djeca do 3 godine. Voditelji igraonice su diplomirani pedagog i profesorica književnosti, oboje sa završenim studijem bibliotekarstva. Kutićem za najmlađe nastoje se zadovoljiti interesi i potrebe djece koja se žele družiti i igrati u društvu vršnjaka. Poželjno je da u igraonici s djecom sudjeluju i odrasle osobe, odnosno njihovi roditelji ili članovi obitelji. U Kutiću se ponekad odvijaju i organizirane Pričaonice u suradnji s liječnicima i pedagogima

(KGZ, 2015). Kao što piše Krušlin (2010), za izlaganje likovnih radova djece i radova likovnih umjetnika za djecu koristi se Galerija Vidrica, otvorena 2003. godine. Vidrica je dobila ime prema nadimku pisca Marina Držića, a u njoj svoje radove izlažu: ilustratori, fotografi, djeca dječjih vrtića, osnovnih škola te polaznika Pričaonice i Likovne maštaonice, a ostvaruje se suradnja i s drugim dječjim knjižnicama. Neke od posljednjih izložbi (svibanj 2015) predstavljenih u Vidrici su: Pohvala radosti (likovni radovi djece s poteškoćama u razvoju iz Centra za odgoj i obrazovanje Šubićevac iz Šibenika), Zagrebačko kazalište mladih (izložba plakata i programskih knjižica Zagrebačkog kazališta mladih), Obitelj, djeca, priče... (likovni radovi članova Likovne udruge Angelico LUA'09), Djeca stvaraju... (likovni radovi DV Iskrice) i Željeznički kolodvori u Hrvatskoj (izložba predmeta Tehničkog muzeja i Hrvatskog željezničkog muzeja). U kompjutorskoj radionici nalaze se tri računala, a djeca ih koriste kako bi igrala računalne igre, pisala zadaće i radove za školu i koristila se internetom. Korisnici knjižnice internetom se mogu služiti besplatno pola sata dnevno, a svakih daljnjih pola sata se naplaćuje 2,50 kn. Knjižničari povremeno održavaju i radionice informacijskog i informatičkog opismenjavanja.

Prema Izvještaju o radu Knjižnica grada Zagreba za 2014. godinu, Dječja knjižnica Marina Držića protekle je godine ostvarila i ove posebno izdvojene projekte namijenjene djeci: Nađi svoj trag, projekt Čitaj mi i dječji čitateljski klub Knjigotron. Nađi svoj trag je radionica koju je ova knjižnica ostvarila u suradnji s Udrugom Psi pomagači, a u njoj osim pasa sudjeluju i djeca s teškoćama u razvoju. U radionicama se djecu potiče na razvoj motorike i percepcije te emocionalnog i socijalnog statusa. Projektom Čitaj mi nastoji se promicati ljubav prema čitanju i uloga knjižnice u životu djece od najranije dobi. Pavlek (2014) se osvrće na čitateljski klub za djecu Knjigotron. Knjigotron su osnovali studenti bibliotekarstva Filozofskog fakulteta u Zagrebu u sklopu nastave. Čitateljski klub poseban je po tome što osim u realnom postoji i u virtualnom obliku. Susreti čitatelja uglavnom su radioničkog tipa, a održano je i nekoliko književnih susreta. Knjigotonom se nastoji potaknuti djecu na igru, čitanje i kreativno izražavanje.

Ove je godine (2015) održana humanitarna korizmena akcija Udruge Jak kao Jakov za pomoć djeci oboljeloj od malignih bolesti pod nazivom Uskrs u srcu uz popratnu izložbu (KGZ, 2015). U travnju je obilježena i Noć knjige u kojem je pisac Vlado Rajić predstavio roman „Ljetovanje s čovjekom koji nije moj tata“. Održana je i posebna likovna radionica pod nazivom Gaturro prema istoimenom stripu, u suradnji s profesoricom likovne kulture Petrom Kljaić.

3.3.2. Knjižnica Medveščak

Knjižnica Medveščak nalazi se u Zagrebu, u Zvonimirovoj 17, a Knjižnicama grada Zagreba pripojena je 2007. godine. Dječji odjel Knjižnice Medveščak prostire se na 240 m² i sadrži fond od oko 25.000 jedinica građe. Posebnost prostora ove dječje knjižnice je u tome što se nalazi u zgradi „Gospodarske sloge“ u prostoru bivše izdavačke kuće Znanje „August Šenoa“, koji predstavlja zaštićeni spomenik kulture (Izveštaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2014.). U dječjem odjelu Knjižnice Medveščak zaposleno je šestero djelatnika od čega je četiri informatora i dvije odgojiteljice-knjižničarke koje vode razne programe za djecu.

U knjižnici se popularne: pričaonice Medina priča, Medin kreativni kutak, Jutarnja igraonica, Igraonica za bebe i Multimedija za školarce. Pričaonica Medina priča namijenjena je djeci starijoj od tri godine uz pratnju, a odvija se utorkom od 17:30 do 18:30 sati. Voditeljice su odgojiteljice-knjižničarke, a djecu nastoje zainteresirati za knjigu, čitanje i promišljanje o pročitanoj. U Medinom kreativnom kutku organiziraju se razne likovne, glazbene i druge kreativne radionice. Kao i Medina priča, ciljana skupina su djeca starija od tri godine uz obaveznu pratnju. Medin kreativni kutak održava se četvrtkom od 17:30 do 18:30 sati, a voditeljice su odgojiteljice-knjižničarke. U Knjižnici Medveščak postoje čak dvije igraonice: Jutarnja igraonica i Igraonica za bebe, koje također vode odgojiteljice-knjižničarke. Jutarnja igraonica namijenjena je djeci starijoj od tri godine, a otvorena je od ponedjeljka do četvrtka i to od 10:00 do 11:30 sati. Igraonica za bebe otvorena je za djecu mlađu od tri godine, ponedjeljkom i srijedom od 16:00 do 17:30 sati i petkom od 10:00 do 11:30 sati. Djeca kao korisnici Jutarnje igraonice mogu biti bez nadzora roditelja ali roditelji se mogu u nju uključiti po želji, a djeca kao polaznici Igraonice za bebe moraju imati pratnju roditelja. Ciljevi igraonica usmjereni su na poticanje djetetova razvoja, a ravnomjerno djeluje na djetetov tjelesni, intelektualni i socio-emocionalni razvoj. Izložbeni prostor dječjeg odjela Knjižnice Medveščak zove se „Izlog u prozoru“, a u njemu su izloženi radovi djece i mladih, učenika, studenata i članova raznih udruga. Budući da se u Medinom kreativnom kutku najviše provode likovne radionice, najčešće se izlažu radovi djece – članova knjižnice, a ove su godine do svibnja održane i dvije posebne izložbe. Prva od njih je izložba „Zagrebačke njuške“ (izložba fotografija pasa iz skloništa Dumovec), a druga Međunarodni dan obitelji 15. svibnja (izložba romana na temu obitelji). Program za djecu Multimedija za školarce odvija se u multimedijском prostoru ove dječje knjižnice koji sadrži 5 računala namijenjenih djeci od čega jedno predškolcima i jednu igraću konzolu. Djeca ga koriste za igranje računalnih i konzolskih igrica, pristup internetu i školske aktivnosti. Multimedija za školarce otvorena je

od ponedjeljka do petka u razdoblju od 8:00 do 19:00 sati, a u subotu od 8:00 do 13:00 sati. Djeca se računalima i igraćom konzolom mogu služiti najviše sat vremena dnevno od čega pola sata na računalu a pola na konzoli.

Prema Izvještaju o radu Knjižnica grada Zagreba za 2014., Knjižnica Medveščak je 2014. godine provela ove posebno pohvaljene projekte koji se odnose na osnovnoškolce: Priče uz psiće i Moj prijatelj pas. Priče uz psiće je radionica zasnovana na R.E.A.D. programu kojoj je glavni cilj pomoći djeci stvoriti interes za knjigu i čitanje i poboljšati komunikacijske vještine, a posebna je po tome što u njoj sudjeluju i psi. Psi sudjeluju i u edukativnoj radionici Moj prijatelj pas koja je nastala u suradnji sa Skloništem Dumovec a pomoću nje se nastoji senzibilizirati djecu za skrb o životinjama.

Ove su godine, do svibnja 2015. u Knjižnici Medveščak održane dvije akcije: Idemo u ZOO i Čitam, dam, sretan sam. Idemo u ZOO je akcija organiziranog posjeta Zoološkom vrtu u sklopu igraonice, a akcija Čitam, dam, sretan sam predstavlja akciju darivanja slikovnica i knjiga. U sklopu Noći knjige održane su igraonica, pričaonica i likovna radionica pod nazivom Jutro knjige! u kojoj su djeca u pidžamama čitala i izrađivala vlastitu slikovnicu kroz igru. Istog je dana održana i likovna radionica i pričaonica pod nazivom Poslijepodne s knjigom koju je vodila psihologinja Ana Muzak. U 2015. godini održana su i dva predavanja: Prava šapa u knjižnici i Dan sigurnijeg interneta. Prava šapa u knjižnici predavanje je volontera neprofitne organizacije „Prava šapa“ o skrbi i zbrinjavanju uličnih mačaka. Predavanje Dan sigurnijeg interneta održala je Agencija za zaštitu osobnih podataka kako bi senzibilizirala djecu o potrebi zaštite osobnih podataka prilikom korištenja interneta. Do svibnja je održano i mnogo likovnih radionica kao što su Bube, Leptir, Glagoljica memori, Sve o obitelji, Kula od riječi, Slika šarenih čepova, Poklon za mamu, Proljetne torbice, Upoznajmo mrave i mnoge druge. Organiziran je i posjet djece iz vrtića „Medveščak“. (KGZ, 2015)

4. Metodološko istraživanje

4.1. Uvod u istraživanje

Osnovna ideja ovog istraživanja je provjeriti na koji su način i u kojoj mjeri odgoj i obrazovanje zastupljeni u dječjim knjižnicama, na uzorku dvije knjižnice, Dječje knjižnice Marina Držića i Knjižnice Medveščak. Narodne knjižnice neprestano šire svoj krug djelovanja, pogotovo u pogledu odgoja i obrazovanja djece. Knjižnice su odavno prestale biti mjesta gdje se isključivo posuđuju knjige i obavljaju osnovne knjižničarske djelatnosti poput klasifikacije, katalogizacije i sl. Knjižničari više nisu samo knjižničari; prema potrebi preuzimaju uloge pedagoga, nastavnika, psihologa, izvjestitelja i sl. U različite odjele narodne knjižnice dolazi različita skupina korisnika. Dječje odjele, odnosno, dječje knjižnice karakterizira šarolikost korisnika. Njegove usluge ne koriste samo djeca već i mladež, odgojitelji, sociolozi, roditelji, bake i djedovi... Dječje su knjižnice često usmjerene na provođenje odgojnih i obrazovnih zadataka. Tomu je tako iz više razloga; na taj način knjižnica želi privući korisnike, aktivno se uključuje u svakodnevnicu učenika, pokazuje djeci i ostalima da knjižnica može biti mjesto čuvanja i prenašanja znanja, savjetuje roditelje kako bi im olakšala odgoj djece, pa čak i rješava određene propuste nastavnika. Dječji su odjeli, logično, najviše usmjereni na poticanje čitanja djeteta. Knjižnice pružaju pristup različitim vrstama knjižne građe, a na knjižničarima je da naslove te građe preporučuju svojim korisnicima i na taj ih način zainteresiraju za čitanje.

4.2. Predmet istraživanja i pojamovna analiza

Predmet ovog istraživanja je uloga Dječje knjižnice Marina Držića i Knjižnice Medveščak kao izvora odgojno-obrazovnih programa. Istraživanje će obuhvatiti posjetitelje odnosno, roditelje ili skrbnike djece korisnika prethodno navedenih dječjih knjižnica.

Glavni pojmovi koji se tiču ovog istraživanja nabrojani su i ukratko objašnjeni u sljedećem tekstu:

1. Zaposlenici knjižnice

- a) **Školovani knjižničari** stručno su osoblje koje je završilo dodiplomski, diplomski ili poslijediplomski studij bibliotekarstva. Oni osmišljaju,

planiraju, organiziraju, provode, upravljaju i procjenjuju knjižnične i informacijske službe i sustave za zadovoljavanje potreba korisnika tih usluga.

- b) **Pomoćno knjižničarsko osoblje** obavlja poslove cirkulacije građe te praktične dužnosti u knjižnici poput ulaganja knjiga na police, provjera stanja na policama, evidentiranje knjižnične građe, unos podataka i sl. (IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice, 2001)

2. Odgojno-obrazovni programi

a) pričaonice

Pričaonica je vođena aktivnost u kojoj osoba čita ili priča djeci najčešće kvalitetne slikovnice s ciljem poticanja pismenosti i čitanja kao i drugih odgojno-obrazovnih ciljeva. (Malnar, 1996)

a) radionice

Radionica je vođena aktivnost koja se provodi grupnom interakcijom u kojoj sudjeluje od 15 do 20 sudionika. Glavno joj je obilježje kružna komunikacija sudionika i voditelja. Svi su smješteni u krug, a svako iskustvo dijeli se s ostalima.

b) igraonice

Igraonice su poseban dio knjižnice u kojoj se nalaze igračke i društvene igre koje se koriste samo u prostoru knjižnice, a namijenjene su djeci.

c) izložbe

Izložba je oblik prezentacije tj. izlaganja ili pokazivanja umjetničkog rada u određenom prostoru.

d) informacijsko opismenjavanje

Informacijska pismenost obuhvaća sposobnost prepoznavanja, pronalaženja, vrednovanja i učinkovitog korištenja potrebne informacije. (American Library Associationa, 1989)

3. Odgoj

„Odgoj je proces intelektualne i moralne formacije osobe, osobito u mlađoj razvojnoj dobi. Obuhvaća oblikovanje racionalnog, emocionalnog i voljnog područja ljudskog duha, usvajanje potrebnih spoznaja, stjecanje umijeća i navika, razvijanje intelektualnih sposobnosti, izgrađivanje karakternih crta ličnosti i svih pozitivnih ljudskih osobina“ (Proleksis enciklopedija, 2014).

4. Obrazovanje

„Obrazovanje predstavlja sveobuhvatni pedagoški proces čiji je cilj intelektualno oblikovanje osobnosti kao i usmjeravanje čitavog čovjeka prema življenom svijetu u cjelini. Obrazovanjem čovjek usvaja pogleda na svijet, razvija spoznajne snage, ali i sposobnosti povezivanja znanja s praktičnom djelatnošću, a razvija i sposobnosti za samoobrazovanje“ (Proleksi enciklopedija, 2014).

4.3. Svrha (razlozi) istraživanja

Razlog provođenja ovog istraživanja jest otkrivanje odgojno-obrazovnih programa u dječjim knjižnicama u Republici Hrvatskoj na primjeru Dječje knjižnice Marin Držić i Knjižnice Medveščak. Želi se istražiti na koje se sve načine provodi odgoj i obrazovanje u spomenutim dječjim knjižnicama, koliko često se provodi, koja im je glavna svrha, tko ih provodi, kakvi su rezultati provođenja i sl.

Dvije su vrste razloga zašto se ovo istraživanje provodi:

a) znanstvena svrha

Cilj ovoga istraživanja jest utvrđivanje razlika i sličnosti u provođenju odgojno-obrazovnih programa u dvije zagrebačke dječje knjižnice

a) pragmatična (praktična) svrha

Ovo bi istraživanje na prvom mjestu najviše koristilo knjižničarima; na primjeru istraživanja mogli bi dobiti ideje na koji način poboljšati vlastite odgojno-obrazovne programe u dječjim knjižnicama. Djelatnici knjižnica moći će usporediti svoju djelatnost s drugom knjižnicom, ispraviti eventualne pogreške u provođenju odgojnih i obrazovnih zadataka i ciljeva i usmjeriti se poboljšanju usluga. To bi bila i najveća korist ovog rada – rezultati će pomoći u

poboljšavanju knjižničnih usluga tih dječjih knjižnica. Ostali knjižničari mogli bi na temelju rada planirati modele učenja i poučavanja u vlastitim dječjim knjižnicama te usmjeriti svoje djelovanje na uključivanje obrazovnih ustanova u programe knjižnice. Istraživanje može koristiti i studentima koje zanima ovo područje, kao rad koji će im koristiti prilikom školovanja. Rad može poslužiti i profesorima bibliotekarstva te pedagogije i srodnih područja budući da i jedni i drugi mogu vidjeti kako pojedini modeli učenja i poučavanja funkcioniraju u prostoru knjižnice, odnosno kako djeca, roditelji i zaposlenici reagiraju na njih.

4.4. Ciljevi istraživanja

Generalni ili osnovni cilj ovog istraživanja je preispitati ulogu dječjih knjižnica kao izvora odgojno-obrazovnih programa.

S obzirom na tako definiran generalni cilj istraživanja, pokušat će se ispitati i povezanost učestalosti korištenja odgojno-obrazovnih programa dječjih knjižnica s njihovim korisnicima (dob, spol), obiteljskim uvjetima (naobrazba roditelja, posvećenost roditelja djetetu (dovođenje/poticanje djetetova odlaska u dječju knjižnicu)), dostupnosti odgojno-obrazovnih programa. Ispitat će se i posjedovanje kućne biblioteke te koriste li se njome djeca. Istraživanje će se osvrnuti i na posjedovanje stolnog računala, prijenosnog računala ili tableta kod kuće i te koriste li se njime djeca. Uz to je vezan i pristup internetu kod kuće i koriste li se njima djeca.

U drugom dijelu istraživanja ispitat će se glavni preduvjeti za upis djece u dječju knjižnicu, od kojih će biti ponuđeni dostupnost lektire, veliki izbor slikovnica i knjiga za djecu, odgojno-obrazovni programi i pristup računalu. Svaki od ponuđenih odgovora ocijenit će se ocjenama od 1 do 5 od kojih 1 označava razlog koji je najmanje važan, a 5 razlog koji je najvažniji za upis djeteta u dječju knjižnicu.

Istraživanje će ispitati i koliko su dugo djeca učlanjena u dječju knjižnicu, voli li dijete ići u dječju knjižnicu i koliko je često posjećuje.

Velika pozornost posvetit će se odgojno-obrazovnim programima koje knjižnica nudi. Zato će se prvo ispitati koliko su ispitanici upoznati s uslugama za djecu koje nudi dječja knjižnica. Također, istraživanje će se osvrnuti i na promidžbu odgojno-obrazovnih programa za djecu, odnosno na koji način knjižnica obavještava korisnike o svojim programima. Važno je istražiti i pohađaju li djeca neke od odgojno-obrazovnih programa koje knjižnica nudi, a posebno će se istražiti programi pričaonica, radionica, igraonica, izložbi i informacijskog opismenjavanja.

Kod odgojno-obrazovnih programa pričaonica istražiti će se provode li uopće dječje knjižnice koje sudjeluju u istraživanju takve odgojno-obrazovne programe, kojem su uzrastu odgojno-obrazovni programi namijenjeni, u kojem vremenskom razdoblju se odvijaju i tko je voditelj odgojno-obrazovnih programa. Ispitanike će se pitati dovode li djecu na odgojno-obrazovne programe pričaonice i koliko su tim odgojno-obrazovnim programima zadovoljni.

Radionice u dječjim knjižnicama mogu biti likovnog, lutkarskog, ekološkog, jezičnog i sl. karaktera, a saznat će se provode li zadane dječje knjižnice radionice, koje vrste radionica se načešće provode, kojem uzrastu su namijenjene, kada se održavaju i tko ih vodi. Ispitanike će se pitati i sudjeluju li njihova djeca u radionicama i jesu li njima zadovoljni.

Zatim će se istraživanje posvetiti odgojno-obrazovnim programima igraonica, odnosno imaju li ih Dječja knjižnica Marina Držića i Knjižnica Medveščak, kojem su uzrastu namijenjeni, u kojem vremenskom razdoblju se održavaju i tko ih vodi. Istraživani ispitanici odgovorit će koriste li se njihova djeca igraonicama i koliko su zadovoljni tom uslugom dječjih knjižnica. Istraživanjem će se obuhvatiti i sudjelovanje djece u izložbama koje se odvijaju u prostoru dječjih knjižnica. Ispitat će se i zadovoljstvo ispitanika održanim izložbama.

Istraživanje će istražiti i provođenje informacijskog opismenjavanja u dječjim knjižnicama. Istražit će se postoje li u dječjim knjižnicama računala namijenjena mladim korisnicima, koliko se djeca smiju koristiti računalima dnevno, naplaćuje li se to korištenje i sl. S obzirom na to, ispitat će se i koriste li se računala u programima informacijskog opismenjavanja, sudjeluju li djeca u njima i koliko su ispitanici zadovoljni takvim odgojno-obrazovnim programima.

4.5. Hipoteze

1. generalna (opća) hipoteza

- uloga dječje knjižnice kao izvora odgojno-obrazovnih programa ovise o dobi i spolu djece, njihovim obiteljskim uvjetima te dostupnosti odgojno-obrazovnih programa u dječjoj knjižnici.

2. specifične (razrađene) hipoteze:

Nulte hipoteze:

- posjedovanje kućne biblioteke i korištenje takve biblioteke u djece utječe na učestalost posjećivanja dječje knjižnice

- posjedovanje računalne opreme kod kuće i pristup internetu te korištenje istog u djece utječe na smanjenje korištenja računala u dječjim knjižnicama kao i na smanjenu posjećenost programa informacijskog opismenjavanja
- dostupnost lektire, veliki izbor slikovnica i knjiga za djecu i raznovrsnost odgojno-obrazovnih programa utječe na razlog upisa djece u dječju knjižnicu
- dobro poznavanje usluga za djecu koje nudi dječja knjižnica utječe na učestalost posjećivanja programa namijenjenih djeci
- sudjelovanje stručnjaka u odgojno-obrazovnim programima dječje knjižnice utječe na veću zainteresiranost i posjećenost odgojno-obrazovnih programa
- učestalost pohađanja radionica koje se održavaju u dječjoj knjižnici utječe na učestalost sudjelovanja u izložbama dječje knjižnice
- pohađanje jaslica i vrtića utječe na učestalost pohađanja igraonica u dječjim knjižnicama
- učestalost pohađanja odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice utječe na želju za čitanjem u djece
- učestalost pohađanja odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice utječe na želju za pisanjem u djece
- učestalost pohađanja odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice utječe na razvoj socijalnih vještina djece
- djetetovo redovito sudjelovanje u odgojno-obrazovnim programima pozitivno utječe na odgoj i obrazovanje djeteta-korisnika dječje knjižnice

4.6. Varijable

A) ZAVISNE VARIJABLE:

- članstvo u dječjoj knjižnici
- učestalost posjećivanja pričaonice
- učestalost posjećivanja radionica
- učestalost korištenja igraonica
- učestalost sudjelovanja u izložbama
- učestalost korištenja računala u dječjoj knjižnici
- učestalost posjećivanja programa informacijskog opismenjavanja
- učestalost posjećivanja i zainteresiranosti za programe dječje knjižnice
- pozitivan utjecaj na odgoj i obrazovanje djeteta-korisnika
- pozitivan utjecaj na socijalizaciju djeteta-korisni

B) NEZAVISNE VARIABLE:

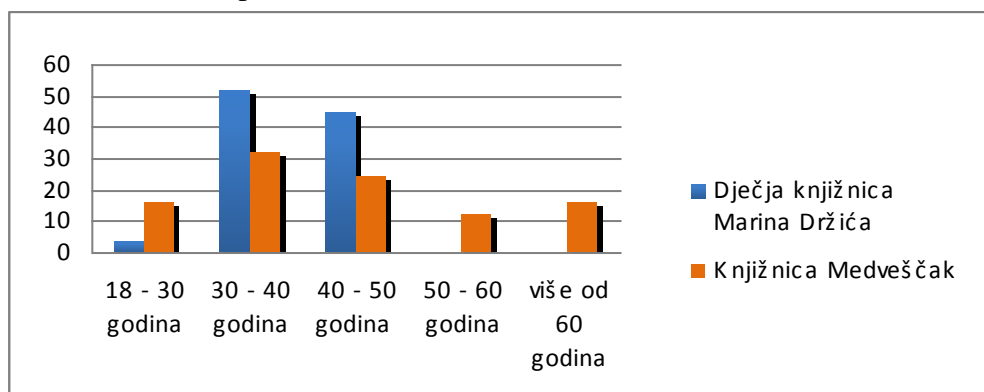
- spol roditelja
- dob roditelja
- dob djeteta
- stupanj naobrazbe roditelja
- posjedovanje kućne biblioteke
- posjedovanje računalne opreme kod kuće
- pristup internetu kod kuće
- informiranost o odgojno-obrazovnim programima koje provodi knjižnica
- redovitost djetetova sudjelovanja u odgojno-obrazovnim programima
- obrazovna struktura stručnjaka-voditelja programa dječje knjižnice

5. Rezultati istraživanja

Na temelju pitanja postavljenih anketom pokušalo se doći do spoznaje o tome što roditelji i skrbnici misle o utjecaju dječjih knjižnica na odgoj i obrazovanje djece. Anketa je u ispisanom obliku dostavljena dvjema zagrebačkim knjižnicama: Dječjoj knjižnici Marina Držića (plava boja) i Knjižnici Medveščak (narančasta boja), a sastojala se od 31 pitanja i 5 potpitanja. Većina pitanja bila su zatvorenog, a dva otvorenog tipa.

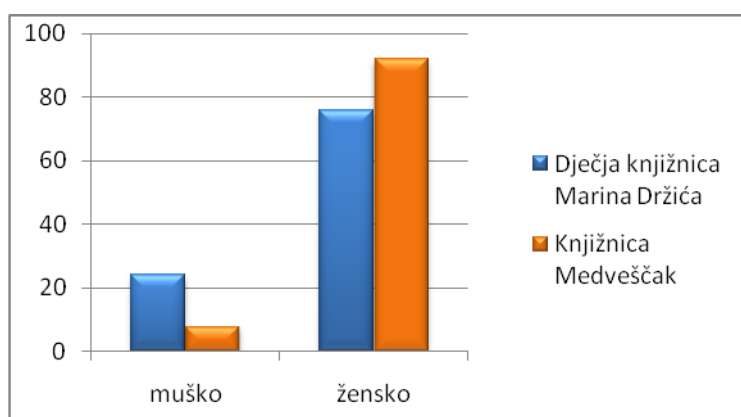
Ispitivanje je obuhvatilo 54 ispitanika od čega 29 čija su djeca članovi Dječje knjižnice Marina Držića (N=29) i 25 (N=25) čija su djeca članovi dječjeg odjela Knjižnice Medveščak. Ispitanici su bili uglavnom roditelji, a u nekim slučajevima i bake ili djedovi.

Grafikon 1. Dob ispitanika

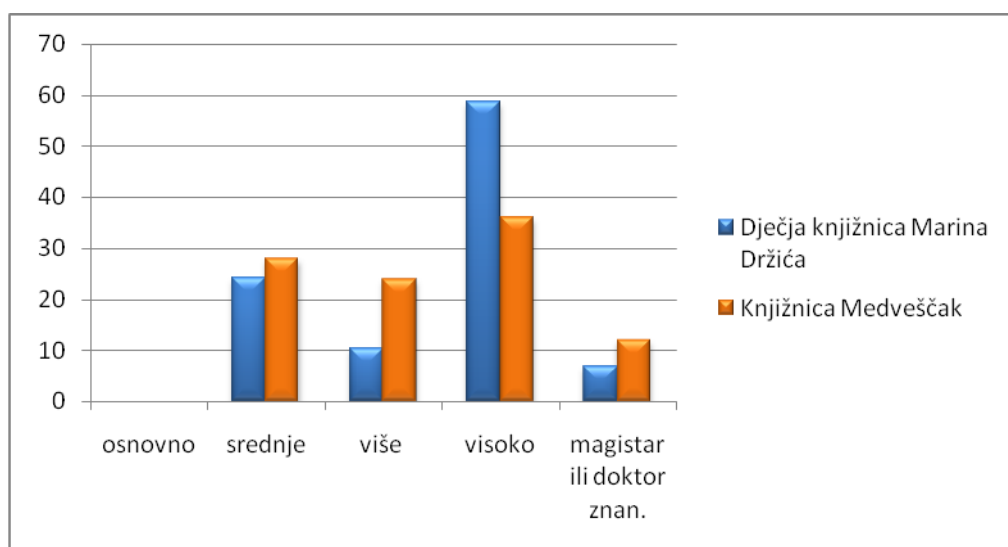
U odnosu na dob najzastupljeniji ispitanici obje knjižnice imaju od 30 do 40 godina, od čega ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića 51,73%, a ispitanici Knjižnice Medveščak 32,00%. Slijedi dobna skupina od 40 do 50 godina, od čega 44,83% pripada ispitanicima Dječje knjižnice Marina Držića, a 24,00% Knjižnici Medveščak. Najmanja dobna skupina ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića koja je sudjelovala u anketi su oni od 18 do 30 godina (3,44%), dok ispitanici stari od 50 do 60 godina i oni stariji od 60 uopće nisu sudjelovali u anketi. U Knjižnici Medveščak su jednakog postotka (16,00%) ispitanici od 18 do 30 i ispitanici koji imaju više od 60 godina, dok su najmanje anketa ispunili oni između 50 do 60 godina (12,00%).

Grafikon 2. Spol ispitanika

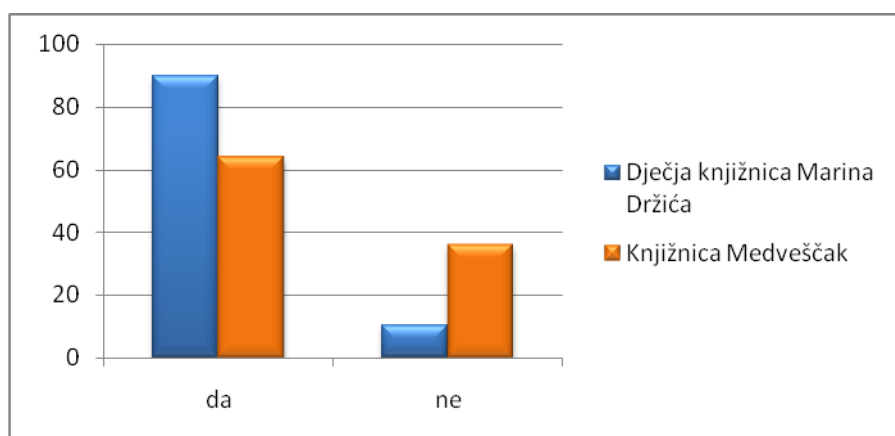
Što se tiče spola ispitanika, ispitanici dječje knjižnice Marina Držića su 75,86 % ženskog, a 24,14% muškog spola, dok su ispitanici Knjižnice Medveščak 92,00% ženskog, a 8,00% muškog spola. Dakle, u obje je knjižnice više ispitanika ženskog spola ispunilo ankete.

Grafikon 3. Stupanj obrazovanja

U odnosu na najviši završeni stupanj obrazovanja, najveći broj ispitanika obje knjižnice ima završeno visoko (Dječja knjižnica Marina Držića 58,62%, Knjižnica Medveščak 36,00%) i srednješkolno obrazovanje (Dječja knjižnica Marina Držića 24,14%, Knjižnica Medveščak 28,00%). Slijede više obrazovanje (Dječja knjižnica Marina Držića 10,34%, Knjižnica Medveščak 24,00%) i magistar/a ili doktor/ica znanosti (Dječja knjižnica Marina Držića 6,90%, Knjižnica Medveščak 12,00%)

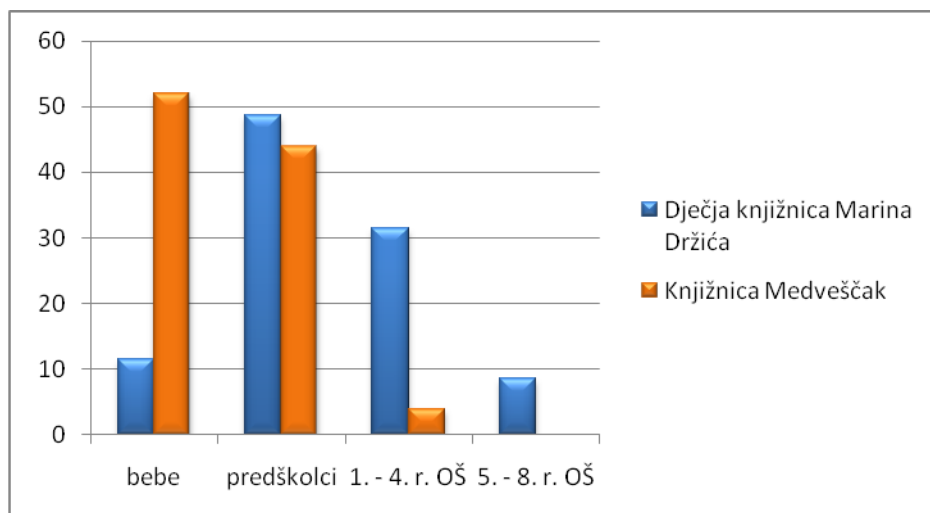
Grafikon 4. Zaposlenost ispitanika

Četvrto pitanje ankete odnosilo se na zaposlenost ispitanika. Većina ispitanika je zaposlena i to ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića 89,66%, a ispitanici Knjižnice Medveščak 64,00%. Nezaposleno je 10,34% sudionika ankete Dječje knjižnice Marina Držića, a 36,00% Knjižnice Medveščak.

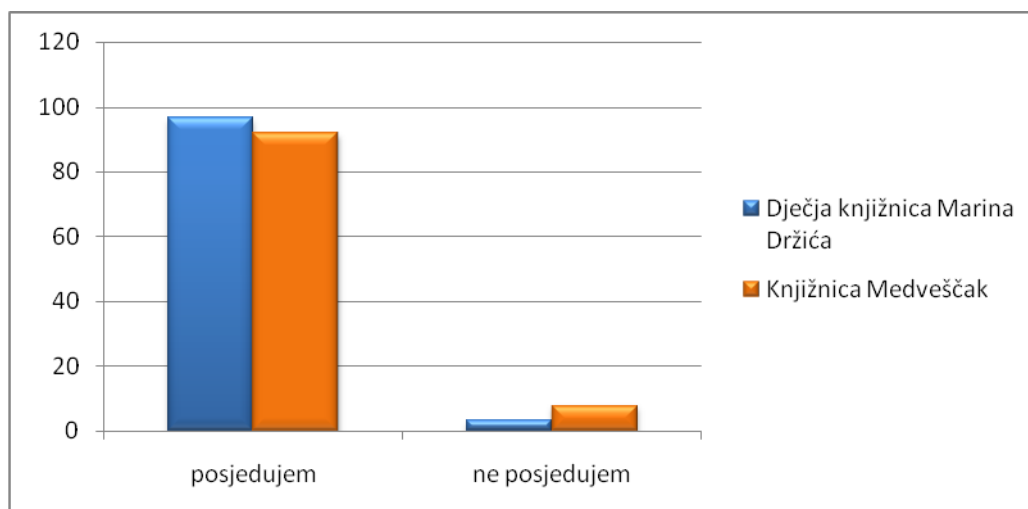
Većina ispitanika ima jedno dijete učlanjeno u dječju knjižnicu, no neki imaju i dvoje. Za iduće pitanje N Dječje knjižnice Marina Držića iznosi 35, a za Knjižnicu Medveščak N je ostao isti.

Grafikon 5. Dobna skupina djece ispitanika

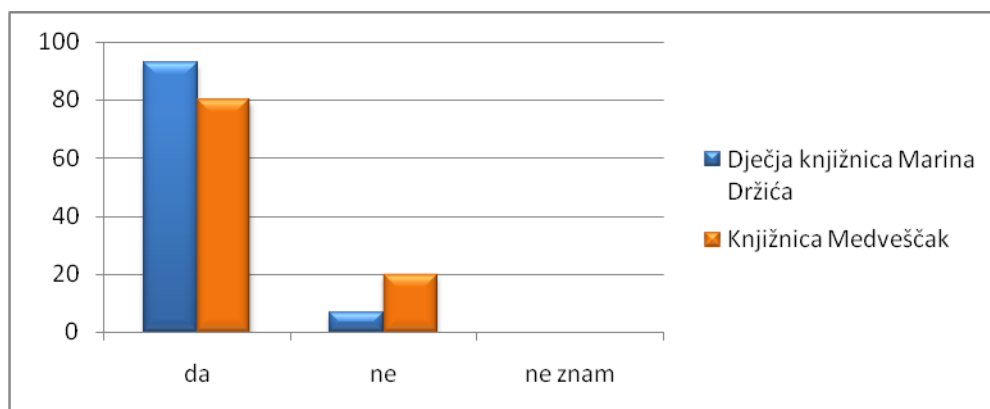
Djeca ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića su u najvećem broju predškolci i to njih 48,58%. Slijede djeca nižeg osnovnoškolskog uzrasta (31,42%), bebe (11,42%) i djeca višeg osnovnoškolskog uzrasta (8,58%). U Knjižnici Medveščak su djeca ispitanika najčešće bebe (52,00%), zatim predškolci (44,00%) i djeca nižeg osnovnoškolskog uzrasta (4,00%).

Grafikon 6. Posjedovanje kućne biblioteke

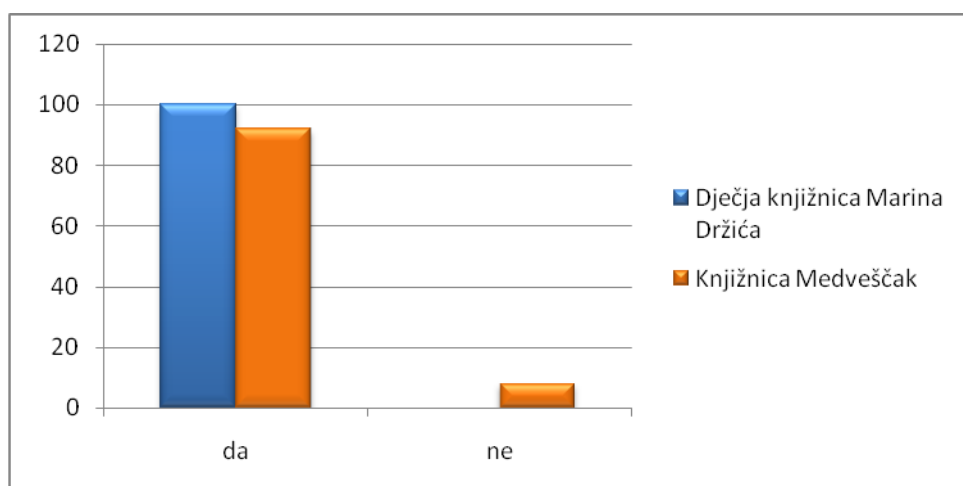
Ispitanike se pitalo i posjeduju li kućnu biblioteku, na što je većina odgovorila da je posjeduje. Od ispitanih roditelja Dječje knjižnice Marina Držića posjeduje ih 96,56%, a od roditelja Knjižnice Medveščak 92,00%.

Grafikon 7. Korištenje kućne biblioteke u djece

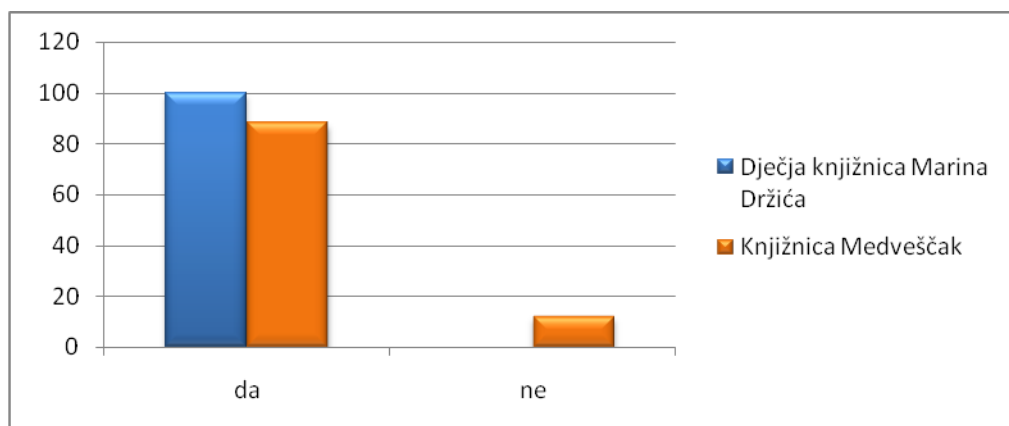
Prema rezultatima, 93,10% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 80,00% djece ispitanika Knjižnice Medveščak služi se kućnom bibliotekom. Taj postotak je vjerojatno povezan i s dobi djeteta; događa se da neki roditelji ne čitaju bebama, jer smatraju da je to nepotrebno.

Grafikon 8. Posjedovanje računalne opreme kod kuće

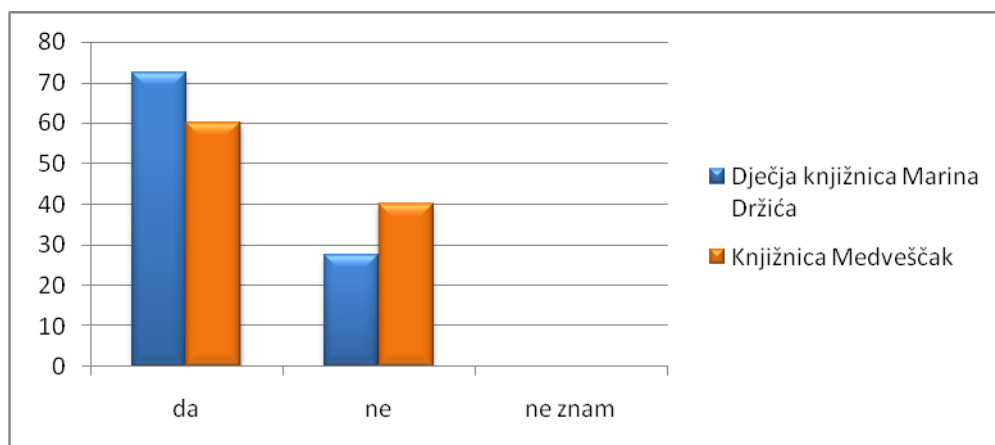
Na pitanje „Imate li stolno računalo, prijenosno računalo ili tablet kod kuće?“, 100% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića odgovorilo je da posjeduje računalnu opremu. Ispitanici Knjižnice Medveščak odgovorili su da ih 92% posjeduje računalnu opremu kod kuće. Ovi visoki postoci potvrđuju da je danas uobičajeno da gotovo svako kućanstvo ima stolno računalo, prijenosno računalo ili tablet.

Grafikon 9. Pristup internetu kod kuće

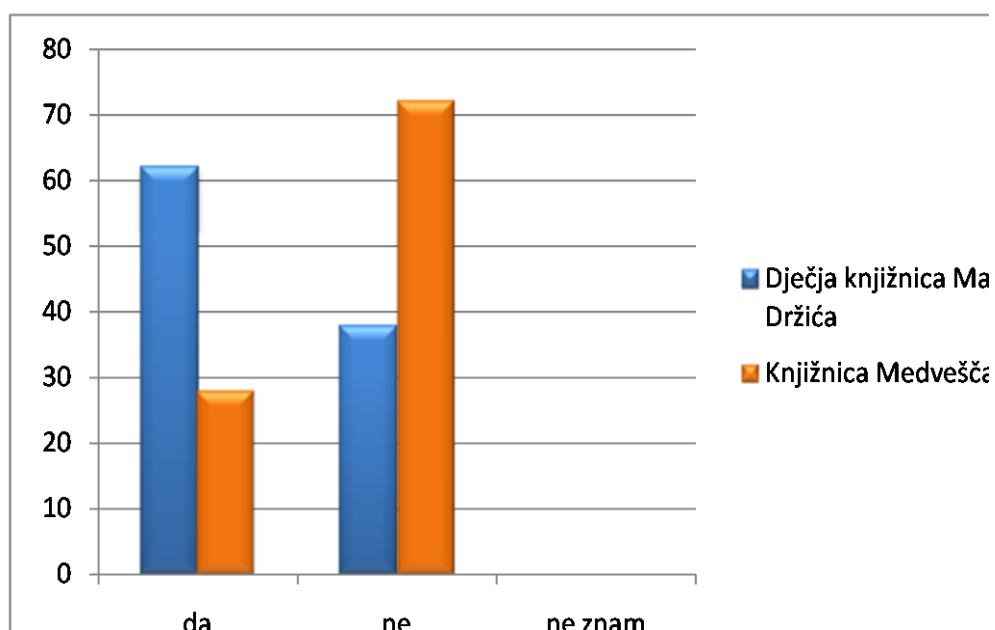
Zanimljivo je i da 100% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića ima pristup internetu kod kuće. Pristup internetu ima 88,00% ispitanika Knjižnice Medveščak.

Grafikon 10. Korištenje računalne opreme u djece kod kuće

Grafikon 10 prikazuje rezultate korištenja računalne opreme u djece kod kuće; 72,41% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 60,00% djece ispitanika Knjižnice Medveščak koristi se računalnom opremom kod kuće. Ovaj postotak vezan je i uz dob djece; kod prve su knjižnice najviše zastupljeni predškolci, a kod druge bebe. Za taj uzrast nije preporučljivo da se koristi internetom, iako se granice iz godine u godinu pomiču.

Grafikon 11. Korištenje interneta u djece

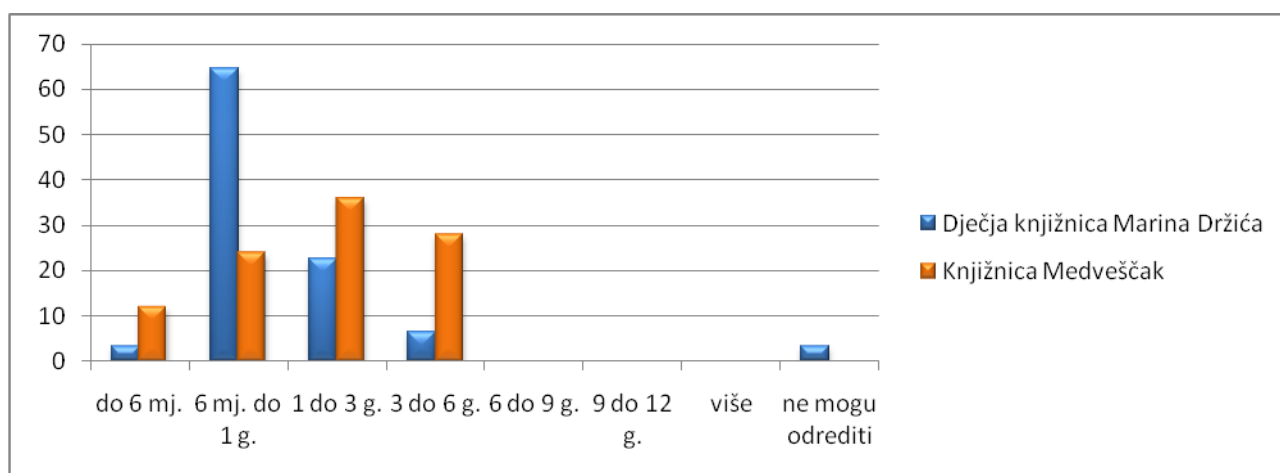
Kao što se može iščitati iz grafikona 11., 62,07% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića služi se internetom dok se 72% djece ispitanika Knjižnice Medveščak ne služi internetom. Opet treba uzeti u obzir da su većina djece ispitanika ove knjižnice bebe zato je i logično da se ne koriste internetom.

Tablica 1. Glavni preduvjeti za upis djece u dječju knjižnicu prema važnosti u postocima

	1		2		3		4		5	
	DKMD	KM	DKMD	KM	DKMD	KM	DKMD	KM	DKMD	KM
Dostupnost lektire	6,90	16,00	0	12,00	13,79	12,00	17,24	16,00	62,07	44,00
Izbor slikovnica i knjiga za djecu	0	0	0	4,00	0	4,00	20,69	0	79,31	92,00
O-o programi	0	4,00	3,44	0	6,90	0	17,24	24,00	72,42	72,00
Pristup računalu	68,96	64,00	3,44	16,00	13,80	8,00	6,90	8,00	6,90	4,00

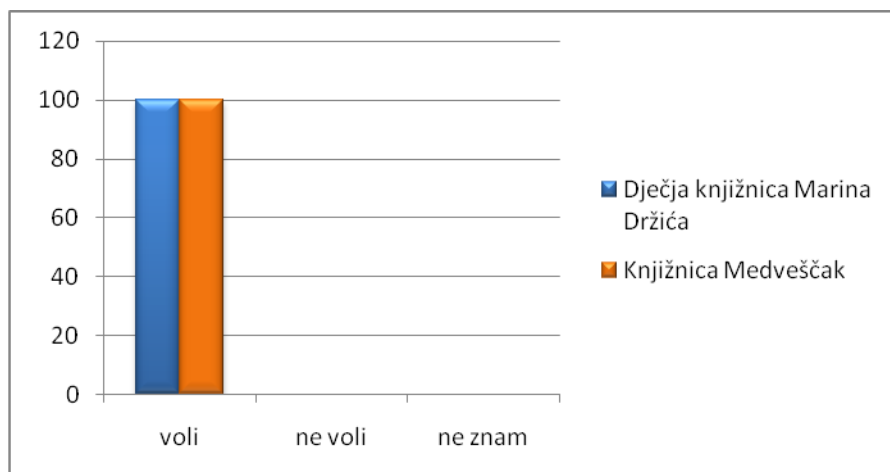
Ispitanike se pitalo i koji su im bili glavni preduvjeti za upis djece u dječju knjižnicu prema važnosti. Ispitanici obje skupine s najvišom su ocjenom ocijenili izbor slikovnica i knjiga za djecu i to Dječja knjižnica Marina Držića 79,31%, a Knjižnica Medveščak 92,00%. S najviše najmanjih ocjena ocijenjen je pristup računalu. Roditelji Dječje knjižnice Marina Držića su pristup računalu kao najmanje bitan ocijenili s 68,96%, a ispitanici Knjižnice Medveščak sa 64,00%. Ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića su kao važnije ocijenili i odgojno-obrazovne programe (72,41%) i dostupnost lektire (62,07%). Ispitanici Knjižnice Medveščak su najboljim ocjenama ocijenili i odgojno-obrazovne programe (72,42%). Ovi ispitanici dostupnost lektire ne smatraju previše bitnom, vjerojatno zato jer im djeca još ne čitaju.

Grafikon 12. Koliko su dugo djeca ispitanika članovi knjižnice

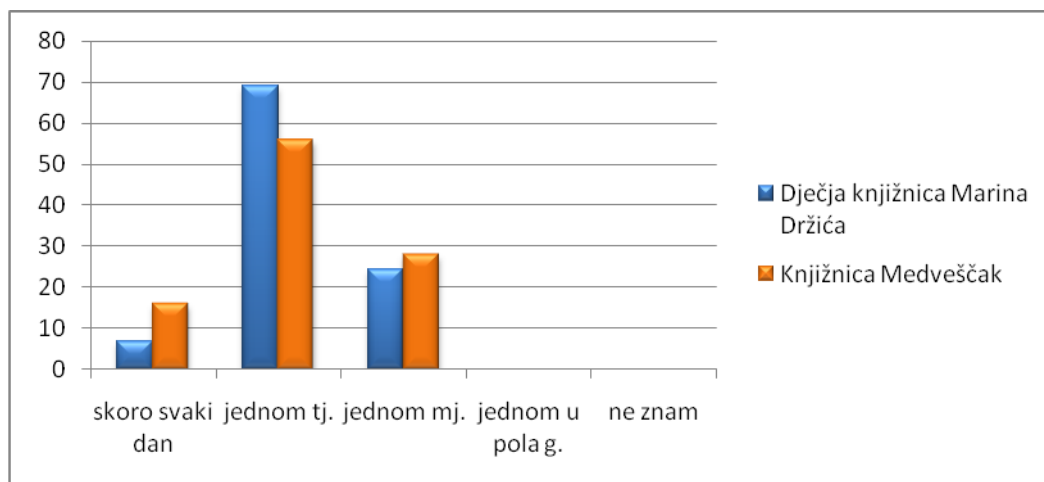
Djeca ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića članovi su knjižnice u najvišem postotku (64,52%) 6 mjeseci do godine dana (N=31), a djeca ispitanika Knjižnice Medveščak članovi su dječje knjižnice u najvišem postotku (36,00%) jednu do tri godine (N=25).

Grafikon 13. Naklonost djece prema dječjoj knjižnici

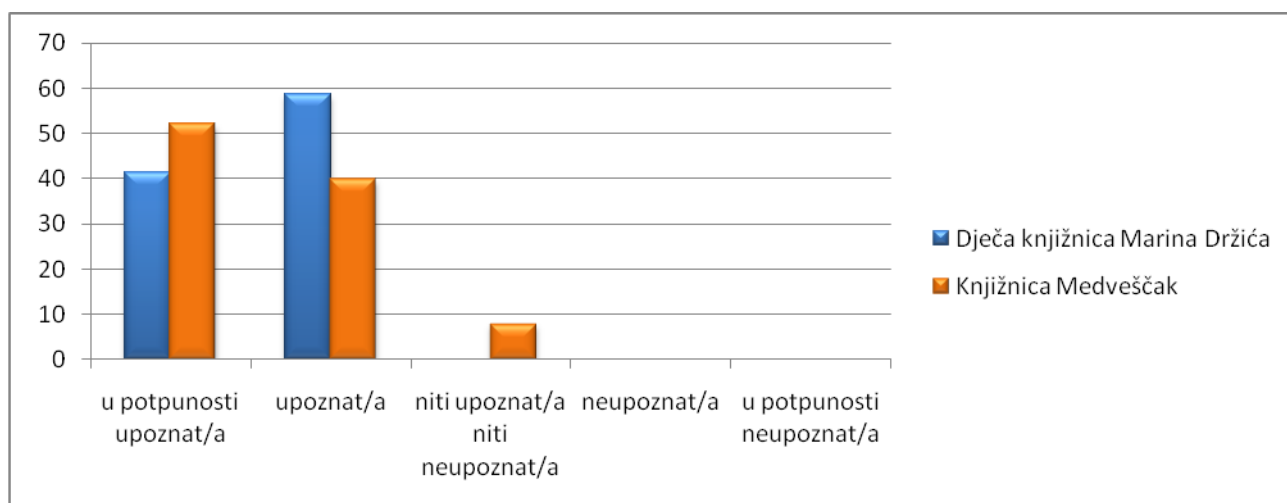
Zanimljivo je primijetiti da su svi ispitanici obje knjižnice odgovorili da njihova djeca vole ići u dječje knjižnice, dakle 100%. To dokazuje da mnogo mlađe djece vrlo rado ide u knjižnice.

Grafikon 14. Učestalost posjeta djece knjižnici

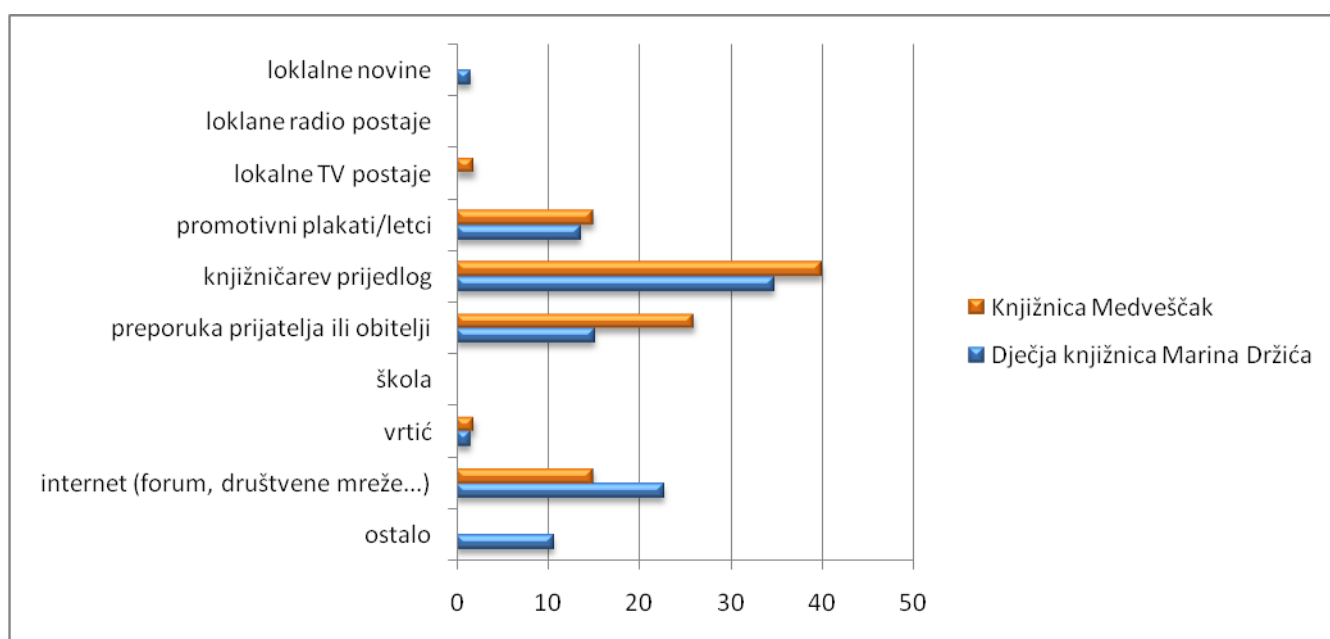
Odgovarajući na pitanje „Koliko često Vaše dijete posjećuje dječju knjižnicu?“ većina ispitanika obje knjižnice odgovorilo je „jednom tjedno“ (Dječja knjižnica Marina Držića 68,96%; Knjižnica Medveščak 56,00%). Tako česta posjećenost dječjoj knjižnici vrlo je pohvalna, a moguće je da je jedan od razloga tjednih posjeta i održavanje raznovrsnih odgojno-obrazovnih programa.

Grafikon 15. Upućenost ispitanika o uslugama i odgojno-obrazovnim programima za djecu koje dječja knjižnica nudi

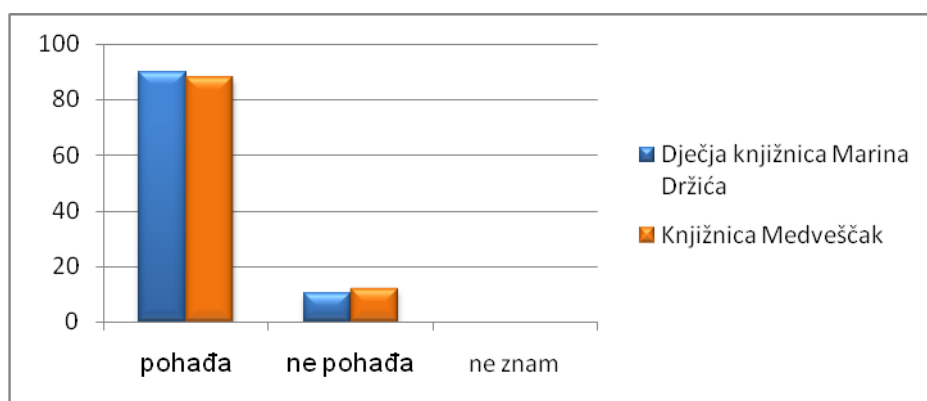
Sljedeće se pitanje odnosilo na upućenost ispitanika o uslugama za djecu koje dječja knjižnica nudi. Većina ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića odgovorila je da je u upoznata s tim uslugama (58,62%), a najveći broj ispitanika Knjižnice Medveščak da je u potpunosti upoznata (52%). Dakle, može se zaključiti da su ispitanici obje knjižnice jako dobro upoznati s uslugama za djecu koje nude dječje knjižnice.

Grafikon 16. Način informiranja o uslugama i odgojno-obrazovnim programima za djecu u dječjoj knjižnici

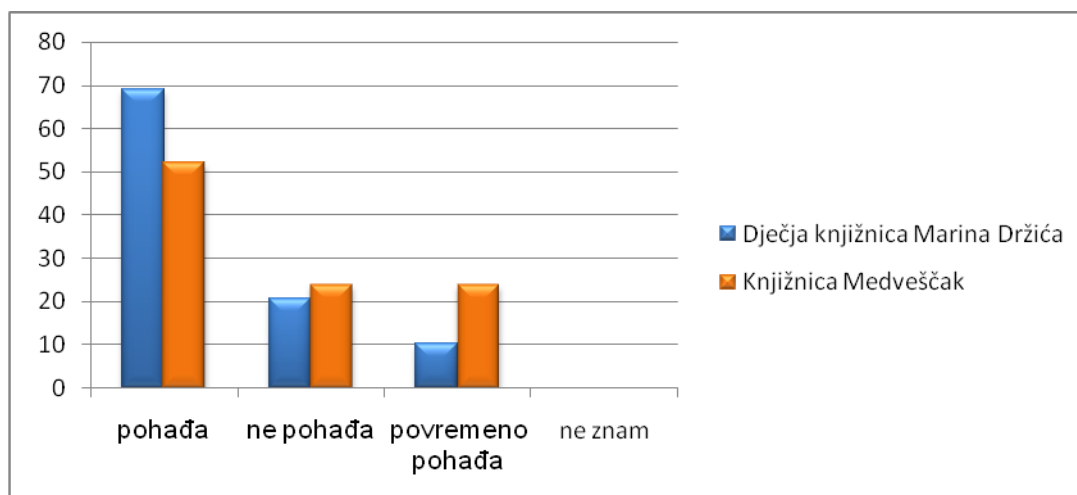
Iduće je pitanje imalo mogućnost višestrukog odgovora, a iz njega se pokušalo saznati na koji se način ispitanici informiraju o uslugama i programima za djecu u dječjoj knjižnici. U obje knjižnice, ispitanici najviše informacija o programima dobivaju od knjižničara i to Dječja knjižnica Marina Držića 34,84% (N=66), a Knjižnica Medveščak 40,00% (N=47). Sudionici ankete obje knjižnice o informacijama doznaju i putem interneta (Dječja knjižnica Marina Držića 22,72%, Knjižnica Medveščak 15,00%), preporukom prijatelja ili obitelji (Dječja knjižnica Marina Držića 15,16%, Knjižnica Medveščak 26,00%), i putem promotivnih letaka ili plakata (Dječja knjižnica Marina Držića 13,64%, Knjižnica Medveščak 15,00%).

Grafikon 17. Sudjelovanje djece u odgojno-obrazovnim programima dječje knjižnice

Prema anketi, većina djece ispitanika pohađa odgojno-obrazovne programe koji se održavaju u prostoru dječjih knjižnica. Čak 89,66% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 88,00% djece ispitanika Knjižnice Medveščak pohađa ovakve programe.

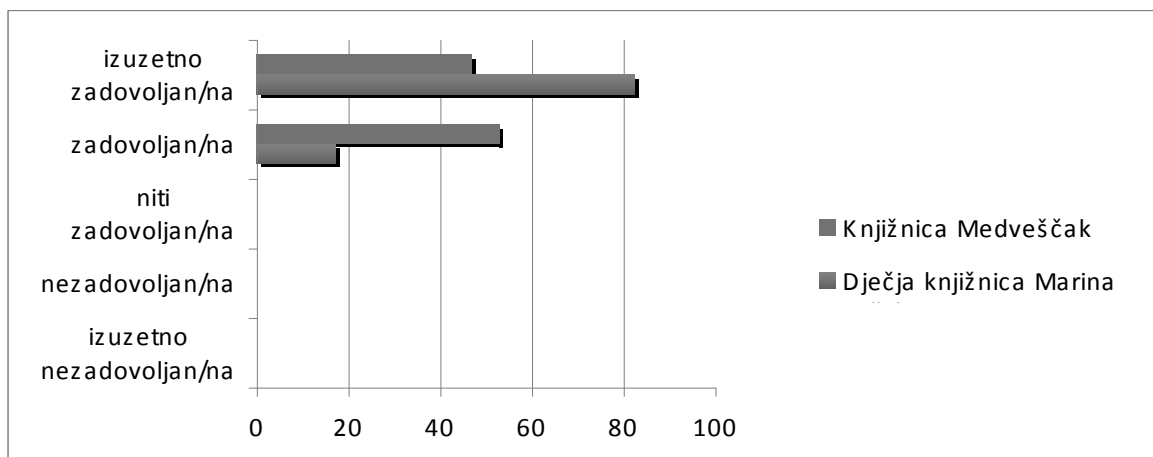
Grafikon 18. Sudjelovanje djece u pričaonicama

Anketom se pokušalo doznati i koliko djece pohađa određene odgojno-obrazovne programe i koliko su ispitanici njima zadovoljni. Broj djece koja pohađaju pričaonicu u

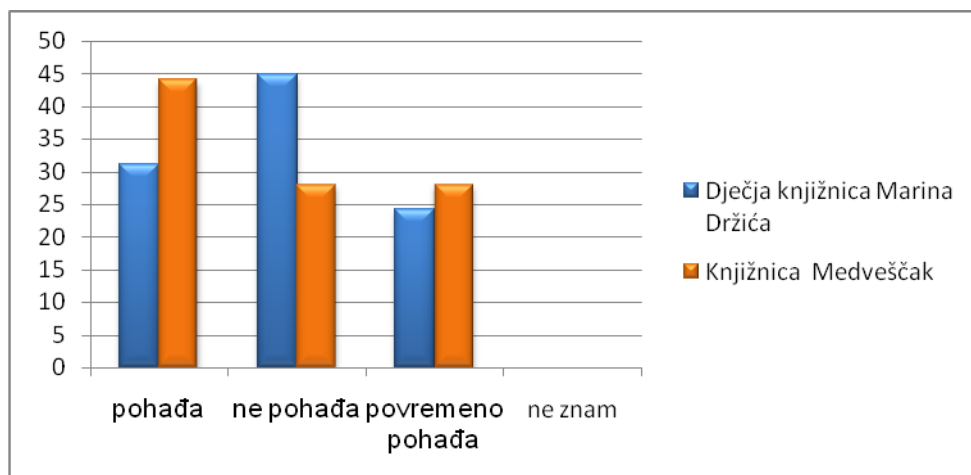
Dječjoj knjižnici Marina Držića je 20, odnosno 68,96%, a broj djece koja pohađaju pričaonicu Medina priča u Knjižnici Medveščak je 13, odnosno 52,00%. Neka djeca pričaonice pohađaju samo povremeno, u Dječjoj knjižnici Marina Držića 10,34%, a u Knjižnici Medveščak 24,00%.

Grafikon 19. Zadovoljstvo ispitanika odgojno-obrazovnim programom pričaonice

U ovom su potpitanju ispitanici čija djeca redovito ili povremeno pohađaju odgojno-obrazovne programe pričaonice odgovarali koliko su zadovoljni tim odgojno-obrazovnim programom. Sudionici ankete u Dječjoj knjižnici Marina Držića većinom su izuzetno zadovoljni, 82,60% (N=23), dok su sudionici ankete u Knjižnici Medveščak zadovoljni, 53,00% (N=19). Niti jedan ispitanik nije izjavio da je niti zadovoljan/na niti nezadovoljan/na, nezadovoljan/na ili izuzetno nezadovoljan/na.

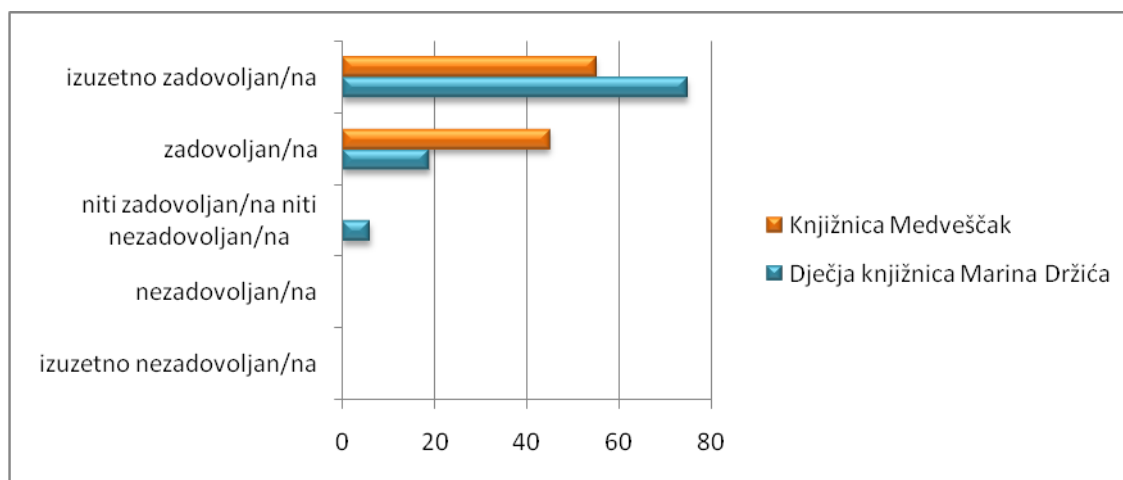
Grafikon 20. Sudjelovanje djece u radionicama organiziranim u dječjoj knjižnici

U obje se knjižnice održava niz radionica, i to najčešće onih likovnih. Ipak, većina djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića, točnije 44,83% ne pohađa radionice. S druge

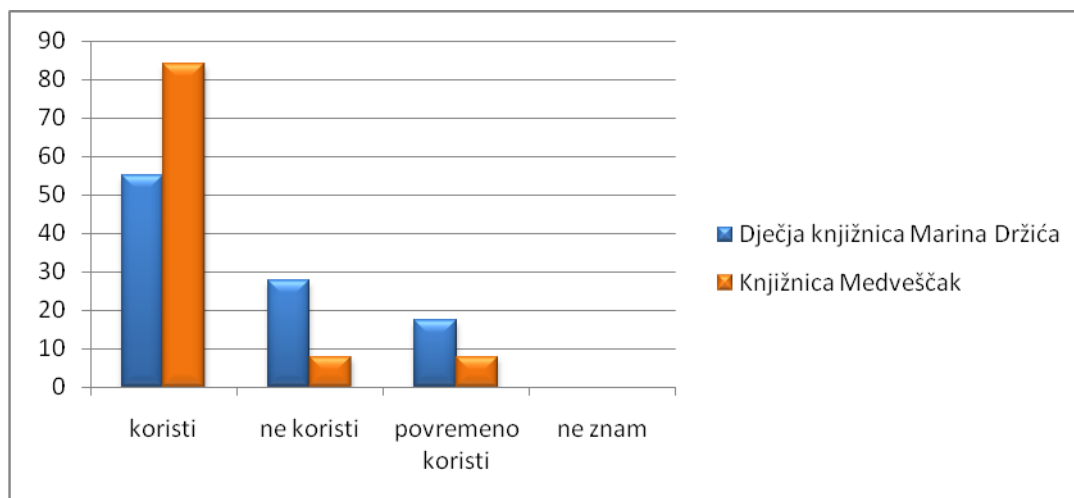
strane, veći broj djece ispitanika Knjižnice Medveščak pohađa odgojno-obrazovne programe radionica, i to 44,00%. Kao i odgojno-obrazovne programe pričaonice, i ove odgojno-obrazovne programe neka djeca pohađaju povremeno.

Grafikon 21. Zadovoljstvo ispitanika odgojno-obrazovnim programima radionica

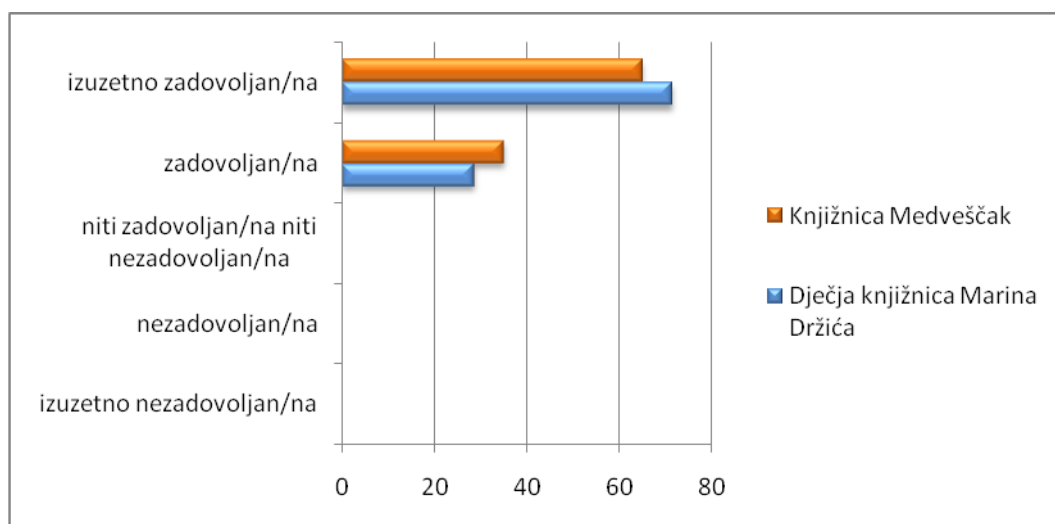
Većina sudionika obje ankete čija djeca pohađaju ili povremeno pohađaju radionice izuzetno je njima zadovoljna. Izuzetno je zadovoljno 75,00% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića (N=16) i 55,00% ispitanika Knjižnice Medveščak (N=18). Nijedan ispitanik nije izrazio nikakvo nezadovoljstvo radionicama.

Grafikon 22. Korištenje igraonica dječje knjižnice u djece

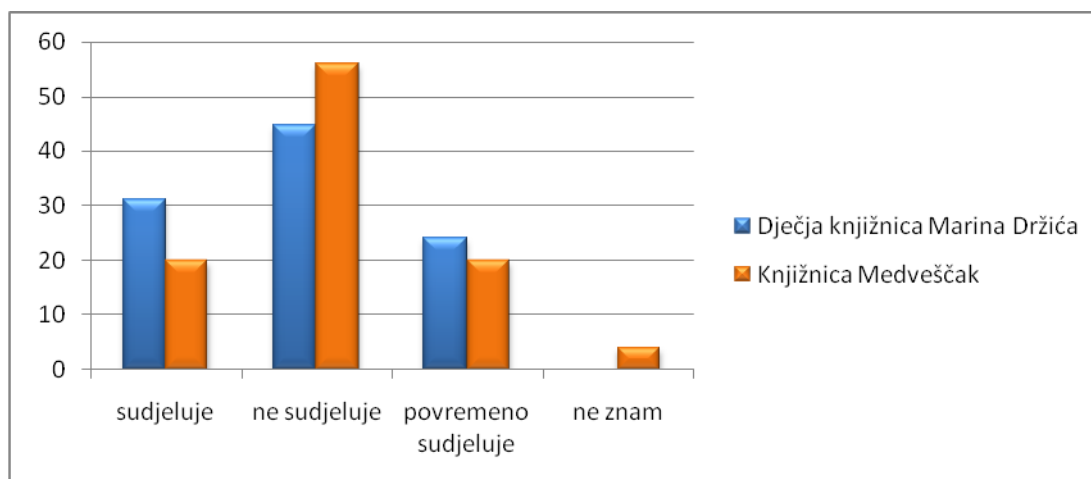
Igraonicu Kutić za najmlađe Dječje knjižnice Marina Držića koristi 55,17% djece ispitanika. Knjižnica Medveščak ovdje ima veći postotak, što ne čudi budući da ima čak dvije igraonice (Jutarnja igraonica i Igraonica za bebe) koje koristi 84,00% djece ispitanika. U obzir se treba uzeti i to što je igraonica Dječje knjižnice Marina Držića namijenjena samo djeci do tri godine, a znamo da su najveća dobna skupina djece ove ankete predškolci.

Grafikon 23. Zadovoljstvo ispitanika igraonicama

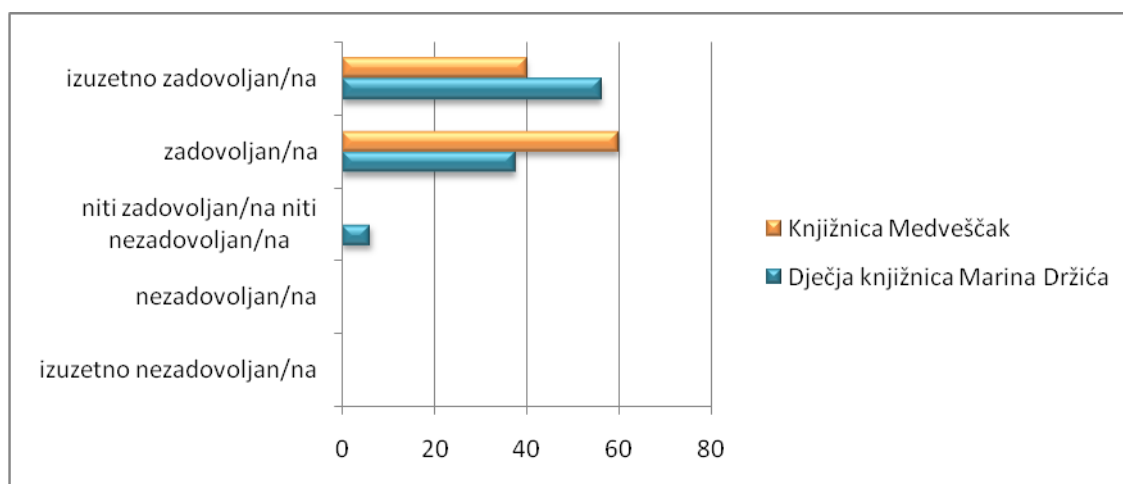
Ispitanici obiju knjižnica čija djeca koriste ili povremeno koriste igraonice u najviše su slučajeva izuzetno zadovoljni tim odgojno-obrazovnim programom. Ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića taj su odgovor zaokružili u 72,43% slučajeva (N=21), a ispitanici Knjižnice Medveščak u 65,00% slučajeva (N=23). Ni ovdje ispitanici nisu zaokruživali odgovore nezadovoljstva.

Grafikon 24. Sudjelovanje djece u izložbama organiziranim u dječjoj knjižnici

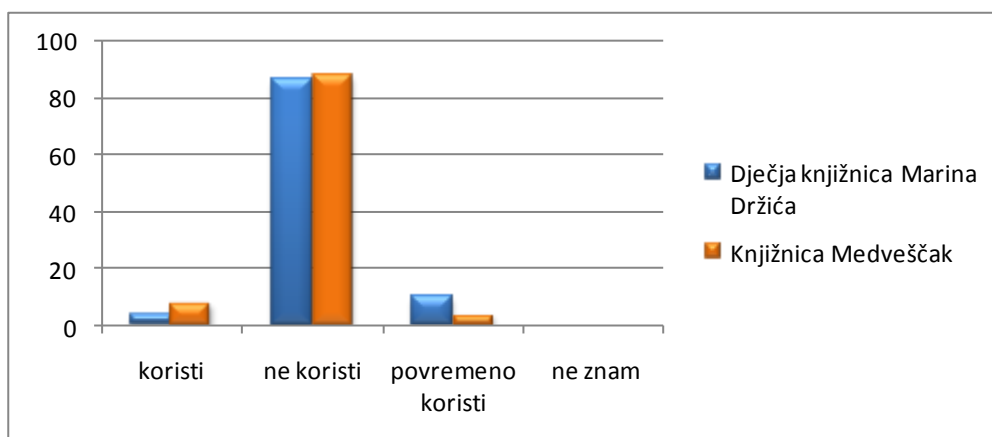
Na pitanje „Sudjeluje li ili ne sudjeluje Vaše dijete u izložbama unutar dječje knjižnice“ većina je ispitanika obje knjižnice odgovorila da ne sudjeluje i to sudionici ankete Dječje knjižnice Marina Držića 44,83%, a ispitanici Knjižnice Medveščak 56,00%. U izložbama sudjeluje 31,03% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 20,00% djece ispitanika Knjižnice Medveščak. Neka djeca u izložbama sudjeluju samo povremeno.

Grafikon 25. Zadovoljstvo ispitanika izložbama dječje knjižnice

Sljedeće se pitanje odnosilo na zadovoljstvo ispitanika čija djeca sudjeluju ili povremeno sudjeluju u samim izložbama. Tako je, 56,25% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića (N=16) izuzetno zadovoljno, a 60,00% ispitanika Knjižnice Medveščak (N=10) zadovoljno izložbama održanim u dječjoj knjižnici.

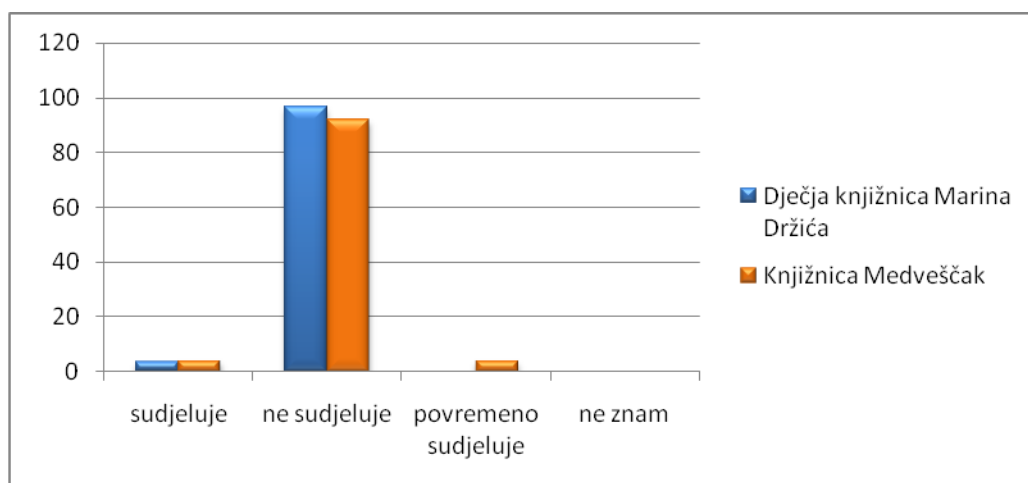
Grafikon 26. Korištenje djece računalom u dječjoj knjižnici

Ispitanici obje knjižnice složni su u odgovorima da se njihova djeca u većini slučajeva ne koriste računalom u prostoru dječje knjižnice. Ispitanici Dječje knjižnice Marina

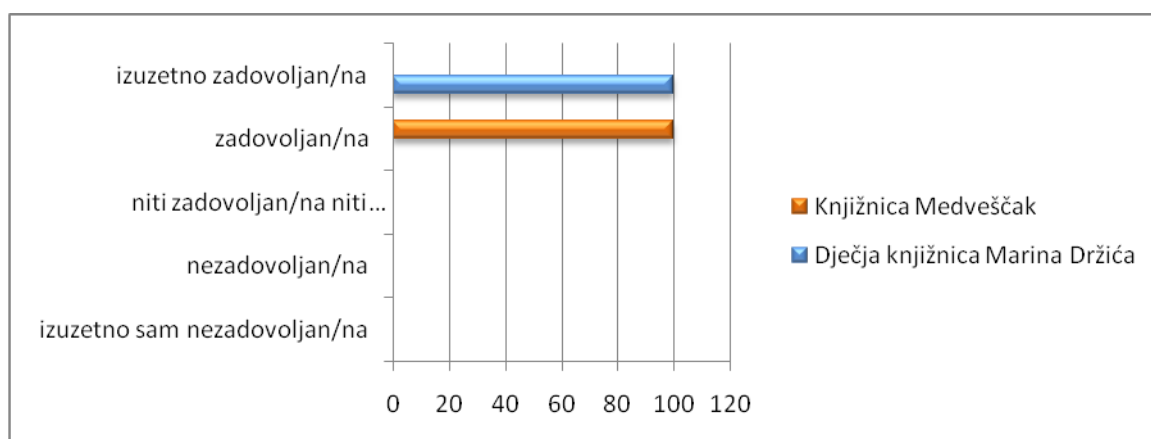
Držića tako su odgovorili u broju 25, odnosno 86,20%, a tako i 22 ispitanika Knjižnice Medveščak, tj. 88,00%. Takav odgovor je i očekivan budući da većina ispitanika kod kuće posjeduje računalo ili neki drugi oblik računalne opreme koja je dostupna djeci, a i zato što je većina djece ispitanika premala da se služi računalima.

Grafikon 27. Sudjelovanje djece u odgojno-obrazovnim programima informacijskog opismenjavanja

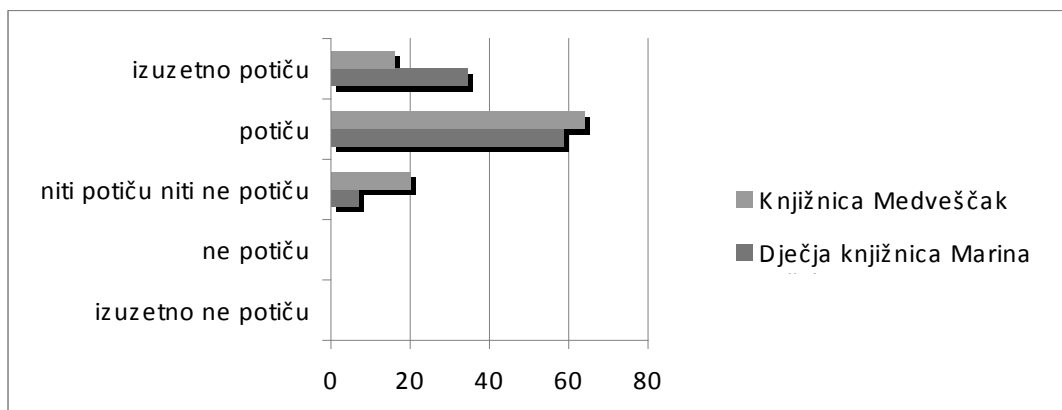
Od 29 ispitanika koji su sudjelovali u anketi samo jedan iz Dječje knjižnice Marina Držića i samo jedan iz Knjižnice Medveščak odgovorili su da im je dijete sudjelovalo u odgojno-obrazovnim programima informacijskog opismenjavanja. Jedan ispitanik Knjižnice Medveščak odgovorio je da mu dijete povremeno sudjeluje u ovakvoj vrsti odgojno-obrazovnog programa.

Grafikon 28. Zadovoljstvo ispitanika odgojno-obrazovnim programima informacijskog opismenjavanja

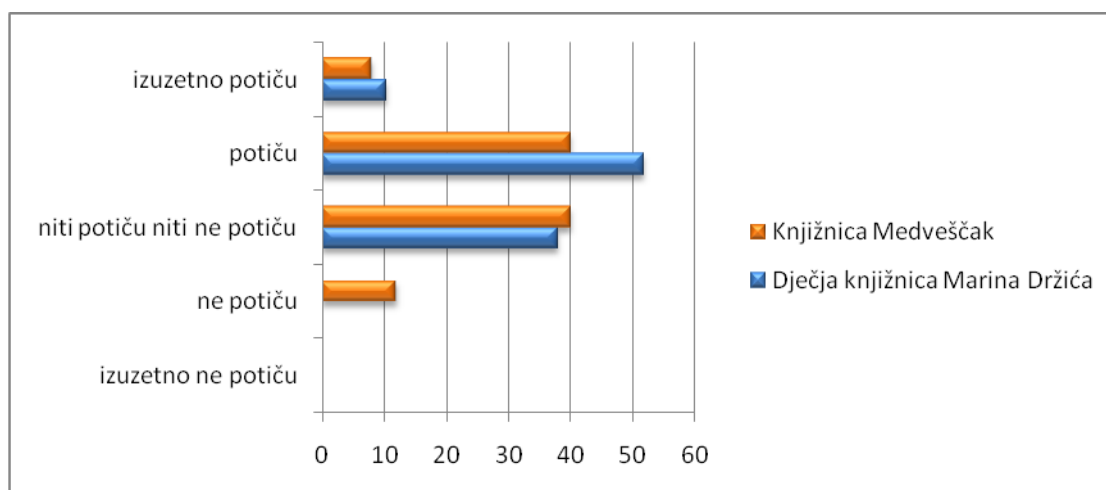
Jedan ispitanik Knjižnice Marina Držića čije dijete sudjeluje u odgojno-obrazovnim programima informacijskog opismenjavanja odgovorio je da je izuzetno zadovoljan programom, a oba ispitanika Knjižnice Medveščak da je odgojno-obrazovnim programom zadovoljno.

Grafikon 29. Poticanje čitanja djece putem odgojno-obrazovnih programa koje nudi dječja knjižnica

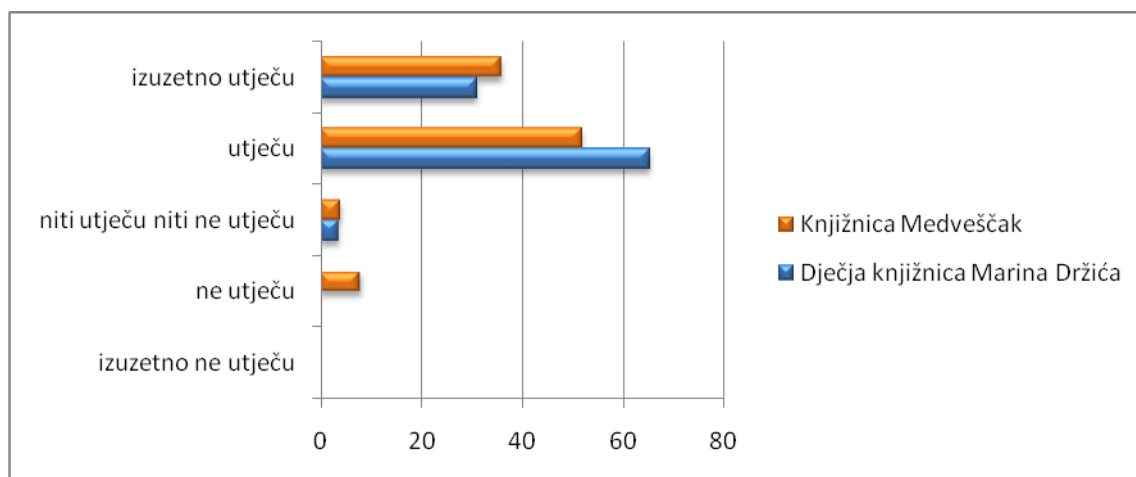
Anketom se istraživalo i mišljenje ispitanika o tome potiču li programi dječje knjižnice želju za čitanjem u djece. Većina ispitanika slaže se da potiču. Čak 34,48% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića misli da oni izuzetno potiču čitanje, a 58,62% da potiču. U Knjižnici Medveščak 16,00% ispitanika misli da programi izuzetno potiču, a 64,00% da potiču čitanje.

Grafikon 30. Utjecaj odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice na pismenost djece

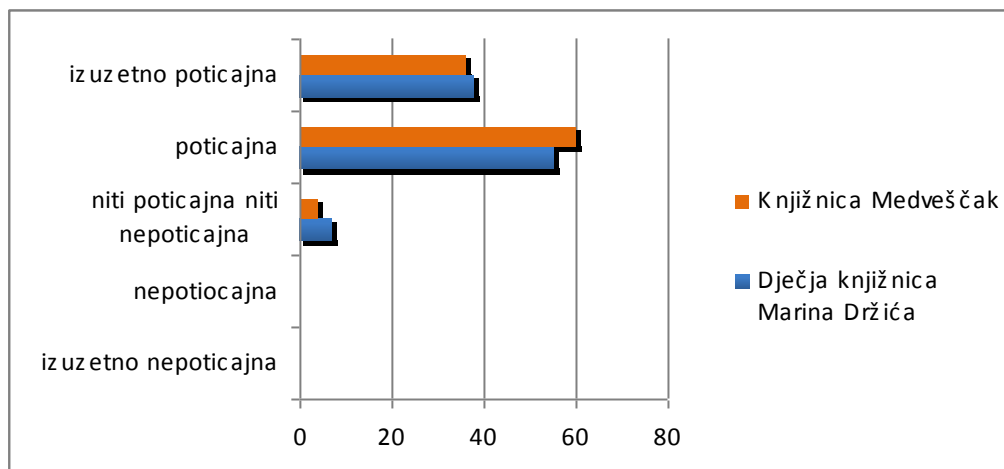
Ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića u najvećem broju misle da odgojno-obrazovni programi dječje knjižnice utječu na želju za pisanjem kod njihove djece – 51,73%, zatim slijede oni koji misli da odgojno-obrazovni programi niti potiču niti ne potiču pismenost djece, 37,93% i oni koji smatraju da odgojno-obrazovni programi izuzetno potiču pismenost, 10,34%. Jednak broj ispitanika Knjižnice Medveščak, 40%, misli da odgojno-obrazovni programi potiču i niti ne potiču pismenost. Čak 12,00% smatra da odgojno-obrazovni programi ne potiču pismenost, što bi se možda moglo povezati s time da su im djeca u većini slučajeva bebe, a 8,00% ih smatra da ti odgojno-obrazovni programi izuzetno potiču pismenost djece.

Grafikon 31. Utjecaj odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice na razvoj socijalnih vještina djece

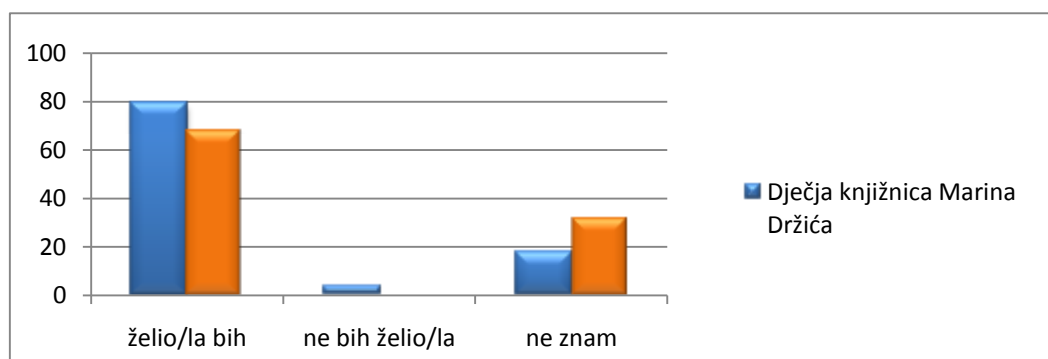
Što se tiče utjecaja odgojno-obrazovnih programa na socijalne vještine djece, ispitanici obje knjižnice smatraju da utječu; oni iz Dječje knjižnice Marina Držića 65,52%, a iz Knjižnice Medveščak 52,00%. Zatim slijede ispitanici koji misle da odgojno-obrazovni programi izuzetno utječu na razvoj socijalnih vještina djece; ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića 31,03%, a ispitanici Knjižnice Medveščak 36,00%. Dva ispitanika iste knjižnice, odnosno 8,00% smatra da ti odgojno-obrazovni programi ne utječu na socijalizaciju djece.

Grafikon 32. Poticajnost znanja stečenih u odgojno-obrazovnim programima za daljnje obrazovanje djece

Najveći broj ispitanika obiju knjižnica smatra da su odgojno-obrazovni programi koje dječje knjižnice nude poticajni za daljnje obrazovanje njihove djece. Ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića tako su odgovorili u 55,17% slučajeva, a ispitanici Knjižnice Medveščak u 60,00% slučajeva. Slijede oni koji misle da su odgojno-obrazovni programi izuzetno poticajni za obrazovanje i to 37,93% sudionika ankete iz Dječje knjižnice Marina Držića i 36,00% ispitanika iz Knjižnice Medveščak.

Grafikon 33. Želja ispitanika za više odgojno-obrazovnih programa u dječjoj knjižnici

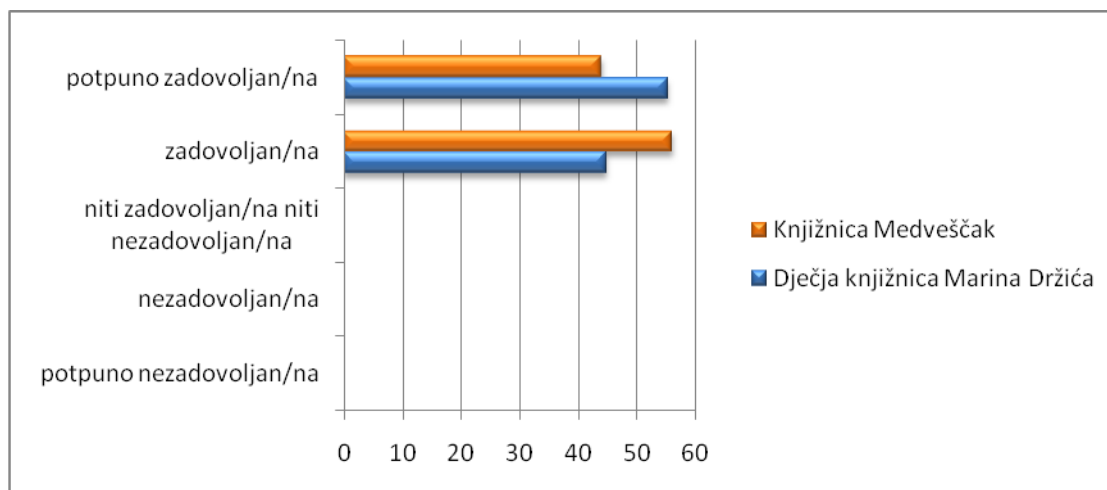

I ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića i ispitanici Knjižnice Medveščak žele da u knjižnicama postoji više odgojno-obrazovnih programa namijenjenih djeci. Prvi to misle u broju od 79,31%, a drugi 68,00%. Jedan ispitanik Dječje knjižnice Marina Držića izjasnio se da ne bi želio nove odgojno-obrazovne programe.

Iduće je pitanje bilo otvorenog tipa a ispitanike koji žele više odgojno-obrazovnih programa pitalo se mogu li napisati prijedloge novih odgojno-obrazovnih programa. Mnogo ispitanika odgovorilo je da bi željelo uvesti radionice, igraonice ili tečajeve učenja nekog

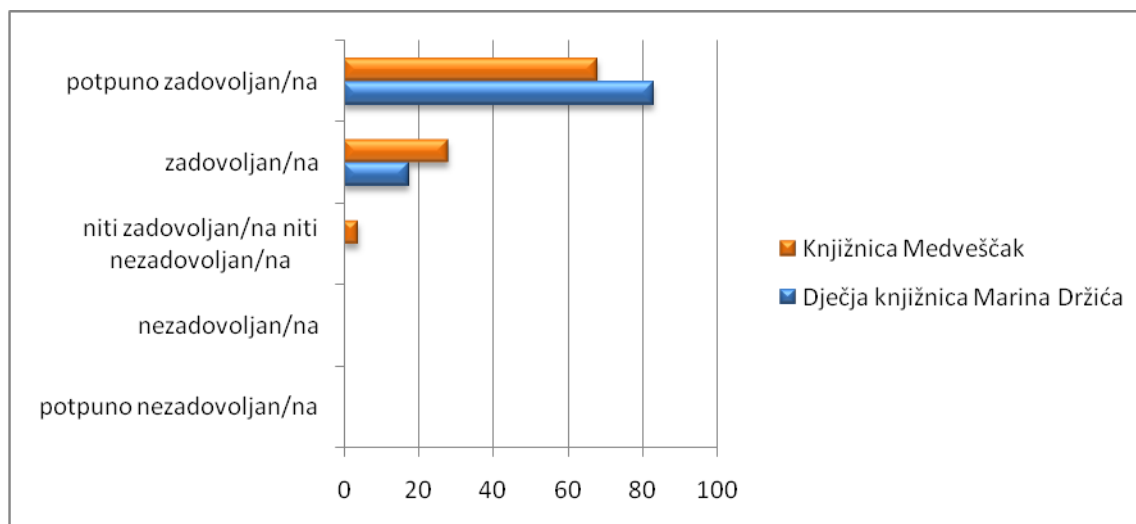
stranog jezika, najčešće engleskog: „*možda neki strani jezik (engleski). Nekakve igraonice gdje bi se koristio strani jezik.*“ (ispitanik Dječje knjižnice Marina Držića). Dva ispitanika Knjižnice Medveščak predložila su da se uvede ritmika. Ispitanici obje knjižnice voljeli bi vidjeti i odgojno-obrazovne programe u kojima djeca čitaju djeci pa je tako ispitanik Knjižnice Medveščak odgovorio: „*predstavljanje literature za određenu dob. Čitaonice priča u kojima bi i djeca čitala neke pasuse*“, a ispitanik Dječje knjižnice Marina Držića odgovorio: „*djeca čitaju djeci. U knjižnicu na pričaonicu dolaze djeca koja dobro čitaju i mogla bi, ako žele, lijepo interpretirati priču.*“ Mnogi ispitanici predlažu i razne dramske radionice, pa su tako ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića predložili „*dječje kazalište*“, „*književna jutra, filmski programi i radionice*“, a ispitanik Knjižnice Medveščak: „*dramsko-scenski program (npr. izrada lutaka ili improvizirana lutkarska predstava)*“. Spominjalo se i uvođenje novinarskog kluba, radionice stripa, susreti s autorima dječjih knjiga, novi odgojno-obrazovni programi informacijskog opismenjavanja i medijske igraonice. Ovo su izuzetno zanimljive ideje koje bi obje knjižnice trebale uzeti u obzir prilikom razmišljanja o uvođenju novih odgojno-obrazovnim programa za djecu.

Grafikon 34. Zadovoljstvo ispitanika ponuđenim uslugama dječje knjižnice

Iduće se pitanje odnosilo na zadovoljstvo ispitanika ponuđenim uslugama dječje knjižnice. Veliki broj ispitanika u potpunosti je zadovoljno uslugama (Dječja knjižnica Marina Držića 55,17%; Knjižnica Medveščak 44,00%) i zadovoljno uslugama (Dječja knjižnica Marina Držića 44,83%; Knjižnica Medveščak 56,00%). Nitko od ispitanika nije izrazio nezadovoljstvo uslugama dječjih knjižnica.

Grafikon 35. Zadovoljstvo ispitanika radom djelatnika dječje knjižnice

Posljednje pitanje zatvorenog tipa odnosilo se na zadovoljstvo ispitanika djelatnicima dječjih knjižnica u kojima su ankete provedene. Čak 82,76% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića potvrdilo je da je u potpunosti zadovoljno radom djelatnika, a 17,24% da je radom zadovoljno. Prema anketama, 68,00% ispitanika Knjižnice Medveščak je potpuno zadovoljno, a 28,00% njih je zadovoljno radom djelatnika dječjih knjižnica.

Zadnje je pitanje bilo otvorenog tipa, a glasilo je „Što mislite kakva je, ako uopće postoji, uloga dječje knjižnice u odgoju i obrazovanju djece? Molim Vas da kratko obrazložite svoj odgovor.“

Najveći broj ispitanika obje knjižnice dječje knjižnice povezuju s knjigama i čitanjem, te razvojem pismenosti. Ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića pisali su o predčitalačkim sposobnostima: „Dječje knjižnice su izuzetno važne za stjecanje predčitalačkih sposobnosti (pri doticaju s knjigom) koje su preduvjet za razvoj čitalačkih sposobnosti, bez čega nema funkcioniranja u suvremenom svijetu. Dakle, uloga je izuzetno značajna.“, približavanju knjiga djeci: „Približiti knjige djeci. U današnje vrijeme ekrana djeci treba dodatni poticaj kako bi uzela knjigu umjesto igrice na računalu. Osim toga, nauče se posuđivati, brinuti o knjigama, vraćati na vrijeme, a to su dobre osobine i za druge stvari“, „Pohađamo knjižnicu od rane dobi kako bi skupa sa aktivnostima čitanja kod kuće razvili sklonost prema knjigama u kasnijoj dobi.“. U kontekstu poticanja čitanja, ispitanici Knjižnice Medveščak spominjali su ljubav prema knjizi: „Postoji i jako je bitna. Čitanje je veoma važno u odgoju i obrazovanju. Ljubav prema knjizi i čitanju stvara se od najranijeg djetinjstva u atmosferi knjižnice pogotovo. Temelj je obrazovanju koje slijedi odrastanjem djeteta.“, poticanje razvoja mašte „Dječja knjižnica, kao i dostupna literatura, stavljaju djecu u svijet mašte i realnosti te im daju potvrdu njihovog intimnog doživljaja stvarnosti i svijeta mašte, te im pomažu u

sučeljavanju s istim.“, prvom susretu djece s knjigama „Dječja knjižnica je prvi susret djeteta s knjigama i slikovnicama. Uvodi ih u novi svijet i razvija maštu. Mislim da kod malih beba knjige pospješuju govor i proširuju vokabular.“

Velik dio ispitanih smatra da su dječje knjižnice dobre u razvoju socijalnih vještina djece, pa su tako ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića odgovorili *„Dječja knjižnica ima za ulogu razviti socijalne vještine kod djece kao i potaknuti ih na čitanje, pisanje...“, „Vrlo korisna uloga jer: uči dijete korištenju javnih resursa, potiče razvoj govora i pisanja, razvija ljubav prema čitanju, potiče socijalizaciju.“* Ispitanici Knjižnice Medveščak su pak odgovorili *„Bitno za socijalizaciju djeteta i interakciju sa drugom djecom i odgajateljem.“, „Djeca se socijaliziraju.“* Socijalizaciju djece ispitanici su naglašavali i u slučajevima kada djeca ne idu u jaslice ili vrtiće: *„Imam dijete od 2,5 godina. Još ne ide u vrtić pa nam igraonica dođe kao dobra priprema i mogućnost da se igra s vršnjacima.“* (ispitanik Dječje knjižnice Marina Držića), *„Uloga dječje knjižnice potiče razvoj socijalnih vještina i adaptacije s drugom djecom, za djecu koja ne idu u vrtić, a moje dijete je jedno od njih.“, „Poticanje druženja s knjigama i čitanja, stjecanje dobrih navika pohađanja knjižnice, socijalizacije djece koja ne idu u vrtić. Dobro je što postoji i program za bebe.“* (ispitanici Knjižnice Medveščak).

Ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića smatraju da dječja knjižnica svojim programima može pokriti nedostatke pojedinih školskih programa pa su tako napisali da je uloga dječjih knjižnica *„izrazito velika, nadoknađuje „rupe“ u školstvu, naime, u programu hrvatskog jezika se vrlo malo radi pisana riječ, većinom gramatika.“* Također, smatraju da je uloga knjižnice *„pružati djeci dodatne, šire i kvalitetnije sadržaje od onih koje dobivaju u školi, jer škola mora pratiti svoje programe i nema vremena za kvalitetnu nadogradnju.“* Sudionici ankete Knjižnice Medveščak misle da su dječje knjižnice dobra podloga za daljnje obrazovanje pa su izjavili da je *„uloga dječje knjižnice u odgoju i obrazovanju djece velika jer polaže temelje za razvoj obrazovanih pojedinaca. Čitanjem se konstantno obrazujemo i razvijamo intelektualne vještine.“* i da su odgojno-obrazovni programi knjižnice *„dobra podloga za rad i učenje u narednim razdobljima.“*

Anketirani ispitanik Dječje knjižnice Marina Držića napisao je i da *„rad sa osobljem potiče samostalnost i individualnost, uči poštivanju (dok drugi govori da se sluša što se ima za reći), uči ih da nisu sva djeca jednaka. Potiče maštu, otvara nove teme za razgovor sa roditeljima, u jednu ruku njeguje dječju dušu ali opet potiče da polako razvijaju svoju zrelost“.* Jedan ispitanik iste knjižnice smatra da bi *„dječja knjižnica trebala biti motivacijski centar za istraživanje znanja i ujedno centar za poticanje kreativnosti u šire umjetničkom, a*

posebno literarnom području. Dječja knjižnica je polazište za kasniji kritičko-istraživački pristup učenju, počevši od rane predškolske dobi. „ Vrlo pohvalno o programima knjižnice napisao je i jedan ispitanik iste knjižnice: „U našem slučaju, knjižnica je uvijek bila mjesto za igru, čitanje i druženje. Slikovnice su nam uvijek bile zanimljive od prve godine i to smo iskoristili za daljnje upoznavanje s knjigom, čitanjem i educiranjem. Radionice koje su se održavale su pratile djecu u njihovom rastu, razvoju i poticale ih na samoizražavanje kroz slikanje, kvizove i čitanje priča. Tu veliku ulogu imaju i naše „tete“ iz knjižnice koje stvaraju sadržaje s vrlo malo sredstava (ili bolje rečeno ograničenim sredstvima).“ Ispitanik Knjižnice Medveščak napisao je „Mislim da je dječja knjižnica idealno mjesto za razvoj kvalitetnih osobina djeteta i čovjeka; razgovori, uvažavanje tuđeg mišljenja, razvoj novih spoznaja kroz literaturu i usmenu predaju, dijeljenje s drugima, disciplina i odgovornost prema tuđem i vrednovanje vlastitog...“

6. Rasprava

Istraživanje mišljenja ispitanika o aktivnostima koje nude dječje knjižnice grada Zagreba provedeno je u Dječjoj knjižnici Marina Držića i u Knjižnici Medveščak. Obje knjižnice pripadaju Knjižnicama grada Zagreba i poznate su po raznovrsnosti usluga i programa namijenjenih djeci svih dobi, od beba do starijih osnovnoškolaca. Ove dječje knjižnice nude niz odgojno-obrazovnih programa od kojih su istaknuti odgojno-obrazovni programi pričaonica, radionica, igraonica, izložbi i informacijskog opismenjavanja kao glavni odgojno-obrazovni programi koji imaju utjecaj na cjelokupno obrazovanje djece.

Veći broj ispitanika, točnije 29, ispunilo je anketu u Dječjoj knjižnici Marina Držića, dok je anketu u Knjižnici Medveščak ispunilo 25 osoba. Ispitanici su većinom bili roditelji djece, no u nekoliko slučajeva to su bili bake i djedovi. Ispitanici obiju knjižnica uglavnom su starosne dobi između 30 i 40 godina. U Knjižnici Medveščak sudjelovali su i ispitanici dobi između 50 do 60 godina, ali i stariji od 60 godina. Čak 76, 86% ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 92,00% ispitanika Knjižnice Medveščak ženskog je spola. Iz ovoga se može zaključiti da majke i bake izdvajaju više svog vremena da dovode djecu u knjižnicu. Nijedan ispitanik nije zaokružio da ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. Najveći broj ispitanika obiju knjižnica ima visoko obrazovanje, odnosno sveučilišni su ili stručni magistri. Moguće je da upravo ta visoka naobrazba utječe na njihovo dovođenje djece u dječje knjižnice. Na dovođenje djece u knjižnicu možda utječe i veliki broj ispitanika koji ima posao. U anketi provedenoj u Dječjoj knjižnici Marina Držića sudjelovalo je 89,66% zaposlenih osoba, a Knjižnici Medveščak 64,00%. Kao što se može vidjeti više je zaposlenih ispitanika iz Dječje knjižnice Marina Držića.

Većina ispitanika ima jedno dijete učlanjeno u dječju knjižnicu, no neki imaju i dvoje. Djeca ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića su u najvećem broju predškolci, 48,58%, a djeca ispitanika Knjižnice Medveščak najčešće su bebe, 52,00%. Najmanji broj djece ispitanika pripada višem osnovnoškolskom uzrastu. To što su predškolci i bebe najbrojnija skupina djece vjerojatno ovisi o programima dječjih knjižnica koji su više namijenjeni upravo tom uzrastu.

Pohvalno je što većina sudionika obiju knjižnica posjeduje kućnu biblioteku. Djeca ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića koji imaju kućnu biblioteku koriste se njome 93,10%. Nešto manji broj djece ispitanika Knjižnice Medveščak koristi se kućnom bibliotekom, njih 80,00%. To se može povezati s dobi djeteta, jer su djeca ispitanika Knjižnice Medveščak u najvećem postotku bebe. Ne iznenađuje što najveći postotak

ispitanika posjeduje računalnu opremu kod kuće, ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića čak 100%, a ispitanici Knjižnice Medveščak nešto manje, 92,00%. Taj manji postotak može se povezati uz nešto manju zaposlenost ispitanika ali i uz veću životnu dob. Pristup internetu kod kuće imaju svi ispitanici Dječje knjižnice Marina Držića i 88,00% ispitanika Knjižnice Medveščak što se isto nadovezuje uz prethodni odgovor. Čak 72,41% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 60,00% djece ispitanika Knjižnice Medveščak služi se računalnom opremom kod kuće. S jedne strane, djeca ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića većinom se koriste internetom (62,07%), a s druge strane djeca ispitanika Knjižnice Medveščak većinom se ne koriste internetom kod kuće (72,00%).

Glavni preduvjet za upis djece u dječju knjižnicu prema važnosti kod ispitanika obiju knjižnica je izbor slikovnica i knjiga za djecu. Nakon toga su u gotovom jednakom broju kao bitne ocijenili odgojno-obrazovne programe (oko 72,00%). Ovo je potvrdilo hipotezu istraživanja da dostupnost lektire, veliki izbor slikovnica i knjiga za djecu i raznovrsnost odgojno-obrazovnih programa utječe na razlog upisa djece u dječju knjižnicu. Više od 60% ispitanika obiju knjižnica izjasnilo se da je pristup računalu najmanje bitan uvjet za upis djece u dječju knjižnicu. To ne čudi kada se veliki postotak ispitanika izjasnio da kod kuće posjeduje računalnu opremu kojom se koriste i djeca.

Najbrojnija skupina djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića u dječju je knjižnicu učlanjeno od 6 mjeseci do godine dana (N=31), a u Knjižnicu Medveščak jednu do tri godine (N=25). S obzirom na to da znamo da su bebe i predškolci najčešća dobna skupina djece, može se zaključiti da ispitanici djecu učlanjaju u dječje knjižnice od najranije dobi. Iz rezultata ankete jasno je vidljivo da 100% djece ispitanika obiju knjižnica voli ići u dječju knjižnicu, a veliki postotak (Dječja knjižnica Marina Držića 68,96%; Knjižnica Medveščak 56,00%) najmanje je jednom tjedno posjećuje. Ove odgovore možemo povezati i s pitanjem posjedovanja i korištenja kućne biblioteke i potvrđivanjem hipoteze da posjedovanje kućne biblioteke i korištenje takve biblioteke u djece utječe na učestalost posjećivanja dječje knjižnice.

Obje dječje knjižnice na različite načine oglašavaju i promoviraju usluge i programe namijenjene djeci. Prema anketi, najveći broj ispitanika obiju knjižnica je upoznat s tim uslugama i programima. Što se tiče načina informiranja, najviše ispitanika informacije o programima dječjih knjižnica dobiva knjižničarevim prijedlogom, putem interneta, preporukom prijatelja ili obitelji i putem promotivnih palakata ili letaka. Obje knjižnice imaju dobro razrađene mrežne stranice na kojima piše sve o programima. Vrlo malo ispitanika informacije dobiva putem lokalnih novina te radio ili TV postaja. Ispitanike se pitalo

sudjeluju li njihova djeca u programima dječje knjižnice od kojih je većina odgovorila da sudjeluje. Zato bi se moglo reći da je potvrđena i hipoteza da dobro poznavanje usluga za djecu koje nudi dječja knjižnica utječe na učestalost posjećivanja programa namijenjenih djeci.

I Dječja knjižnica Marina Držića i Knjižnica Medveščak imaju pričaonice, a obje su namijenjene djeci od tri godine nadalje. Zato i ne čudi da više djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića (koja su većinom predškolci) sudjeluje u njima (68,96%). Nešto manji postotak (52,00%) djece ispitanika Knjižnice Medveščak ne pohađaju pričaonicu Medin kutak, a tomu je tako zato što je većina njih bebe, pa onda i nemaju pravo sudjelovati u njoj. Ispitanici čija djeca sudjeluju u pričaonicama u većini slučajeva su zadovoljni tim programom. Dobro je što obje pričaonice vode knjižničari koji su završili i studij pedagogije. Spojem tih dviju struka nastali su stručnjaci koji znaju na koji način potaknuti čitanje u djece, izražavanje, komunikaciju, promišljanje i pismenost koristeći se slikovnicama raznih tema poput problemskih, ekoloških, obiteljskih i sl.

U obje knjižnice održavaju se raznovrsne radionice, najčešće likovnog karaktera. Dječja knjižnica Marina Držića ima Likovnu maštaonicu, namijenjenu djeci starije predškolske i mlađe osnovnoškolske dobi. Ipak, većina djece ispitanika ove knjižnice ne pohađa radionice (44,83%). Osim Likovne maštaonice, ostale bitnije radionice ove knjižnice svakako su radionica Nađi svoj trag i čitateljski klub Knjigotron. Dječji odjel Knjižnice Medveščak ima Medin kreativni kutak u kojem se jednom tjednom održavaju radionice koje vodi knjižničar. Odaziv djece na radionice je dobar, 44,00% djece ispitanika ove knjižnice sudjeluje u njima, iako su ciljana skupina djeca starija od tri godine. Posebno dobri projekti koji su se održali u ovoj knjižnici u obliku radionica su Priče uz psiće i Moj prijatelj pas. Ispitanici obiju knjižnica čija djeca sudjeluju u radionicama izuzetno su zadovoljni njima. Budući da obje knjižnice najčešće provode likovne radionice moglo bi se reći da njima utječu na kreativno stvaralaštvo i poticanje lijepog u djece. Možda bi bilo dobro da obje knjižnice prošire djelokrug radionica i na građanski odgoj, matematičko obrazovanje i sl.

Dječja knjižnica Marina Držića ima igraonicu Kutić za najmlađe, a ciljana skupina su djeca do tri godine. Vodi je pedagog-knjižničar i ima dosta dobar odaziv, sudeći prema rezultatima ankete – 55,17% djece ispitanika ove knjižnice koristi se igraonicom. Knjižnica Medveščak ima čak dvije igraonice, Jutarnju igraonicu (za djecu stariju od tri godine) i Igraonicu za bebe (za djecu mlađu od tri godine). Također je vodi pedagog-knjižničar, a posjećenost im je iznimno velika – čak 84,00% djece ispitanika koristi se igraonicama. Tome u prilog vjerojatno ide i dob djece, ali i to što se u ovoj knjižnici igraonice održavaju češće

nego u Dječjoj knjižnici Marina Držića. Veći broj ispitanika izuzetno je zadovoljno igraonicama ovih dviju knjižnica. Igraonice su poticajne za odgoj i obrazovanje djece jer utječu na njihove spoznajne, emotivne, socijalne i fizičke procese. U pitanju otvorenog tipa neki su se ispitanici izjasnili i da koriste igraonicu zbog toga što im dijete ne ide u vrtić ili jaslice. Time se potvrdila hipoteza da će pohađanje jaslica i vrtića utjecati na učestalost pohađanja igraonica u dječjim knjižnicama. Visoka posjećenost igraonica govori nam i da ispitanici dječje knjižnice smatraju dostojnom zamjenom za jaslice ili vrtiće.

Obje dječje knjižnice imaju izložbene prostore za radove svojih korisnika, Dječja knjižnica Marina Držića ima Galeriju Vidricu, a Knjižnica Medveščak „Izlog u prozoru“. Kao što je prije napomenuto, ti se prostori koriste i za izložbe suradnika dječjih knjižnica. Većina ispitanika obje knjižnice izjavila je da im djeca ne sudjeluju u izložbama. Tek 31,03% djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i 20,00% djece ispitanika Knjižnice Medveščak svoje radove može vidjeti u izložbenim prostorima knjižnica. Time hipoteza da učestalost pohađanja radionica koje se održavaju u dječjoj knjižnici utječe na učestalost sudjelovanja u izložbama dječje knjižnice nije potvrđena. Ispitanici čija djeca sudjeluju u izložbama uglavnom su zadovoljni njima. Organiziranje izložaba djece-korisnika u izložbenim prostorima knjižnice poticajno je za djecu budući da pomoću njih aktiviraju i razvijaju osjećaje i razmišljanja, usvajaju lijepo, pokazuju veće zanimanje za temu i više se zadržavaju u prostoru dječje knjižnice.

U Dječjoj knjižnici Marina Držića postoji računalna radionica koja ima tri računala, a u Knjižnici Medveščak postoji Multimedija za školarce s 5 računala i jednom igraćom konzolom. Djeca ispitanika obiju knjižnica uglavnom se ne koriste računalima u prostorima dječje knjižnice (Dječja knjižnica Marina Držića 86,20%; Knjižnica Medveščak, 88,00%). Također vrlo mali broj djece sudjeluje u programima informacijskog opismenjavanja, samo tri od svih ispitanika, a roditelji su tim programom zadovoljni. Može se reći da je dokazana hipoteza da posjedovanje računalne opreme kod kuće i pristup internetu te korištenje istog u djece utjecat će na smanjenje korištenja računala u dječjim knjižnicama kao i na manju posjećenost programa informacijskog opismenjavanja. Budući da je većini djece računalna oprema i internet dostupan kod kuće logično je da ih neće koristiti u prostoru knjižnice, već će tamo tražiti ono čega kod kuće nemaju, npr. lektire, veliki izbor knjiga, likovne radionice i sl. Ipak, velika je šteta što vrlo malo broj djece ispitanika sudjeluje u programima informacijskog opismenjavanja. Odgojno-obrazovni programi informacijskog opismenjavanja osim informacijskih kompetencija često potiču i informatičku pismenost, a djeci olakšavaju pronalaženje informacija različitih oblika, u različitim izvorima i/ili uz razna pomagala i alate.

Pomoću programa djeca stječu vještine koje se odnose na razumijevanje i korištenje informacija, a potiču se i pozitivni stavovi i vrijednosni sudovi u odnosu na informacije.

Većina ispitanika obiju knjižnica misli da odgojno-obrazovni programi koje nude dječje knjižnice potiču čitanje djece. Ti su odgovori potvrdili hipotezu da učestalost pohađanja odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice utječe na želju za čitanjem u djece. Kao što se pokazalo i u pitanju otvorenog tipa, ispitanici knjižnice najviše povezuju s razvijanjem i poticanjem čitanja u djece. Što se tiče pismenosti djece, većina ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića smatra da je odgojno-obrazovni programi potiču, slijede oni koji misle da niti potiču niti ne potiču pismenost i oni koji misle da odgojno-obrazovni programi izuzetno potiču pismenost. Ispitanici Knjižnice Medveščak izjasnili su se da odgojno-obrazovni programi i potiču, ali i niti potiču niti ne potiču pismenost djece, dok ih je troje odgovorilo da ne potiču. To bi se možda isto moglo povezati s dobi djeteta, odnosno s bebama. Takvim odgovorima hipoteza da učestalost pohađanja odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice utječe na želju za pisanjem u djece nije u potpunosti potvrđena. Ispitanici obiju knjižnica većinom se slažu da programi dječje knjižnice utječu na razvoj socijalnih vještina djece, a dva ispitanika Knjižnice Medveščak izjasnilo se da ne utječu. Većina je potvrdila hipotezu da učestalost pohađanja odgojno-obrazovnih programa dječje knjižnice utječe na razvoj socijalnih vještina djece. Također, većina ispitanika obiju dječjih knjižnica smatra da su znanja koja djeca stječu u odgojno-obrazovnim programima dječje knjižnice poticajna za njihovo daljnje obrazovanje, čime je potvrđena hipoteza da djetetovo redovito sudjelovanje u odgojno-obrazovnim programima pozitivno utječe na odgoj i obrazovanje djeteta-korisnika dječje knjižnice.

Kada se ispitanike pitalo žele li više odgojno-obrazovnih programa u dječjoj knjižnici većina ih je odgovorila da žele. U pitanju otvorenog tipa, u kojima su trebali navesti što točno žele, najčešće su odgovarali da žele radionice stranog jezika, dramske radionice, radionice u kojima bi djeca čitala djeci, ritmiku i sl. Radionice stranog jezika česta su pojava u dječjim knjižnicama i obje bi knjižnice možda mogle razmišljati u tom smjeru, kao i u smjeru dramskih radionica. Ritmika je možda nešto teže ostvariva želja, osim ako bi se odvijala u prostoru koji je zvučno izoliran ili odvojen od ostatka knjižnice budući da takve radionice karakterizira glasna glazba i udaranje.

Ispitanici obiju knjižnica zadovoljni su ponuđenim uslugama dječje knjižnice, a većina ih je potpuno zadovoljna radom djelatnika. Zadovoljstvo djelatnicima vjerojatno proistječe iz toga što su osim za posao knjižničara obučeni i za posao pedagoga, što znači da su vrlo pogodni za rad s djecom koji mogu obavljati na kvalitetan način. Time je potvrđena hipoteza i

da sudjelovanje stručnjaka u programima dječje knjižnice utječe na veću zainteresiranost i posjećenost programa.

Posljednje je pitanje tražilo ispitanike da napišu što misle kakva je uloga dječje knjižnice u odgoju i obrazovanju djece. Iz odgovora se može iščitati da su knjige i čitanje prvo što ispitanici vide u knjižnici, tako da se njihovi odgovori najčešće osvrću na poticanje čitanja, razmišljanja, pismenosti, ljubavi prema knjizi i sl. Perspektiva ispitanika o uslugama i odgojno-obrazovnim programima knjižnice trebala bi se promijeniti budući da su knjižnice već desetljećima više od ustanova koje služe isključivo za posuđivanje knjiga. Možda bi i knjižnice trebale više poraditi na promoviranju ostalih usluga koje nude, a nisu vezane isključivo uz knjigu i čitanje, pogotovo dječje budući da su one važne u odgoju i obrazovanju djece. Ispitanici su prepoznali knjižnice i kao ustanove koje potiču socijalne vještine u djece. Na radionicama, u igraonicama i sl. sudjeluju mnoga djeca, različite dobi, sociološke strukture, a ponekad i rase, pa kao takve mogu poslužiti kao izvrsna podloga za socijalizaciju. Osim socijalizacije, ispitanici su komentirali da dječje knjižnice služe i kao zamjena za vrtiće i jaslice. Također, smatraju da su knjižnice dobra podloga za daljnji odgoj i obrazovanje, ali i korisna kao dodatni programi obrazovanja koji se možda ne mogu pokriti školskim kurikulumom. Tek nekoliko ispitanika osvrnulo se na to da dječje knjižnice potiču individualnost, promiču jednakost, potiču istraživanje, samoizražavanje, uvažavanje tuđeg mišljenja i sl. Dječje knjižnice usitnu služe svemu tome, no njihova uloga je mnogo veća i trebalo bi je promicati kako bi se svijest o važnosti dječje knjižnice kao promicatelja odgoja i obrazovanja proširila.

7. Zaključak

Odgoj i obrazovanje usko su povezani, a mogu djelovati u svima aspektima ljudskog života i primijeniti se na svu starosnu dob no najviše se vežu uz djecu. I odgoj i obrazovanje kroz povijest su se mijenjali i u budućnosti će se također mijenjati jer se društvo i standardni života s godinama mijenjaju. Ciljevi odgoja i obrazovanja ovise o zajednici unutar koje se provode, a provode se školskim kurikulumom. Odgoj i obrazovanje nalaze se u svim segmentima društva pa tako i u knjižnicama. Knjižnice koje se najviše bave odgojem i obrazovanjem su školska, visokoškolska i narodna knjižnica. U raznim smjernicama za knjižnične usluge naglašeno je da knjižnice posebnu pozornost moraju posvetiti odgojno-obrazovnim programima.

Dječje knjižnice ili dječji odjeli posebne su ustanove ili odjeli unutar narodnih knjižnica namijenjeni djeci, roditeljima te pedagoškim radnicima i studentima. Osoblje koje radi u dječjoj knjižnici mora biti stručno i bitno je da znaju i vole raditi s djecom. Programi koji utječu na odgoj i obrazovanje djece, a provode se u dječjoj knjižnici su u najvećem dijelu: pričaonice, radionice različitog tipa, igraonice, izložbe i informacijsko opismenjavanje. Putem njih dijete stječe razne navike, socijalizira se i razvija određene sposobnosti.

Dječja knjižnica Marina Držića i Knjižnica Medveščak pripadaju mreži Knjižnica grada Zagreba. Obje knjižnice karakterizira mnoštvo odgojno-obrazovnih programa od kojih su najposjećenije pričaonice, likovne radionice, igraonice, izložbe i informacijsko opismenjavanje.

U tim je dječjim knjižnicama provedeno anketno istraživanje, a usporedbom rezultata istraživanja uvidene su vrlo male razlike između mišljenja ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića i Knjižnice Medveščak, ovisno o promatranom segmentu istraživanja. U anketnom ispitivanju sveukupno je sudjelovalo 59 ispitanika koji su većinom bili roditelji djece-korisnika dječjih knjižnica. Najviše ispitanika ankete ženskog je spola i visokog obrazovanja. Razlika između dvije knjižnice je u tome što je većina djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića predškolskog uzrasta, a djeca Knjižnice Medveščak su većinom bebe. Većina ispitanika obiju knjižnica ima kućnu biblioteku, kao i računalnu opremu kod kuće. Djeca ispitanika Knjižnice Medveščak ne koriste se previše računalom niti internetom što se može povezati uz najbrojniju dobnu skupinu djece ispitanika, odnosno bebe. Ispitanici obiju knjižnica su kao najvažniji razlog upisa naveli izbor slikovnica i knjiga za djecu, ali na visokom su mjestu i odgojno-obrazovni programi. Zanimljivo je da je 100% svih ispitanika zaokružilo da im djeca vole ići u dječje knjižnice, a većina ih je zaokružila da djeca posjećuju

knjižnice jednom tjedno. Sudionici ankete dobro su informirani o odgojno-obrazovnim programima i uslugama dječjih knjižnica i to najviše knjižničarevim prijedlogom. Djeca ispitanika većinom pohađaju odgojno-obrazovne programe koje knjižnica provodi. Najviše djece ispitanika Dječje knjižnice Marina Držića pohađa pričaonice, a djeca ispitanika Knjižnice Medveščak igraonice, što također ovisi o najučestalijoj dobi djece. Svi ispitanici čija djeca sudjeluju u odgojno-obrazovnim programima pričaonica, radionica, igraonica, izložaba ili informacijskog opismenjavanja uglavnom su njima zadovoljni. Istraživanje je pokazalo da je samo troje djece ispitanika sudjelovalo u programima informacijskog opismenjavanja. Zbog toga bi dječje knjižnice vjerojatno trebale posvetiti više pozornosti promoviranju tog odgojno-obrazovnog programa. Sudionici istraživanja slažu se, uz male oscilacije, da odgojno-obrazovni programi potiču želju za čitanjem i pisanjem, kao i socijalizaciju djece. Slažu se i da ti odgojno-obrazovni programi utječu na daljnje obrazovanje djece, a mnogi su izjavili kako bi željeli da u dječjoj knjižnici postoji još više odgojno-obrazovnih programa. Kao primjere su izdvojili tečajeve stranog jezika, dramske radionice, radionice u kojima bi djeca čitala djeci i sl. Ispitanici su većinom zadovoljni ponuđenim uslugama dječjih knjižnica i radom njihovih djelatnika. Većina ispitanika misli da je glavna uloga dječje knjižnice kao odgojno-obrazovne ustanove u promicanju čitanja i pisanja, a neki se slažu da pomaže u socijalizaciji pogotovo kod djece koja ne idu u jaslice ili vrtić. Spominjali su i ulogu knjižnice kao dobre podloge za daljnje obrazovanje ali i kao nadomjestak za manjkavost školskog kurikuluma.

Kao glavni zaključak istraživanja moglo bi se reći da većina ispitanika smatra da dječje knjižnice imaju veliku ulogu u odgoju i obrazovanju. Zadovoljni su odgojno-obrazovnim programima koje smatraju bitnima za djetetov emocionalni, socijalni, spoznajni i fizički razvoj. Najviše ispitanika dječje knjižnice povezuju s čitanjem i pisanjem, iako su dječje knjižnice mnogo više od toga. Na knjižnicama je da pokušaju poraditi na mijenjaju svijesti o njihovim uslugama koje svakako prelaze granice poticanja čitanja i pisanja. Ova anketa tek je dotaknula pitanje svijesti o odgojno-obrazovnim ulogama dječjih knjižnica. Kako bi se ušlo u dubinu ove teme, potrebno je provesti mnogo opsežnije i dublje istraživanje, možda čak i na dječjim odjelima svih knjižnica koje pripadaju mreži Knjižnica grada Zagreba.

8. Literatura

1. ASSO (2014). Cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih. Preuzeto 18. kolovoza 2014. s: http://www.asoo.hr/UserDocsImages/TCU%20NSB/2013/Integralno%20CU%20i%20OO_za%20javnu%20raspravu.pdf
2. Bastić, D. (2003). Hrvatska iskustva umrežavanja narodnih knjižnica – model Knjižnica grada Zagreba. *Hrvatske narodne knjižnice u svjetlu IFLA-inih smjernica: zbornik radova. Prvo savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj, Split , 2.-3. lipnja 2003. godine* (str. 72-76.). Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica
3. Bognar, L. (2014). *Cilj i zadaci odgojno-obrazovnog procesa*. Preuzeto 16. srpnja 2014. s: <http://ladislav-bognar.net/node/72>
4. Bognar, L. (2001). *Metodika odgoja*. Osijek: Pedagoški fakultet
5. Bognar, L., Matijević, M. (2005). *Didaktika*. Zagreb : Školska knjiga
6. Bouillet, D., Uzelac, S. (2007). *Osnove socijalne pedagogije*. Zagreb: Školska knjiga
7. Brezinka, W. (1971). *ÜberErziehungsbegriffe*. Berlin: ZfPäd
8. Čelić-Tić, V. (2000). *Školske knjižnice danas: kritične točke školskog knjižničarstva* (str. 5). Zagreb: Ministarstvo prosvjete i športa
9. Čičko, H. (2010). *Odrastanje uz knjigu : 60 godina prve dječje knjižnice u Hrvatskoj*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
10. Duš, M.; Peteh, M.(1984). *Priče za najmlađe: priručnik za odgajatelje u dječjim vrtićima*. Zagreb : Školska knjiga
11. Europäische Kommission (2001). *Mitteilung der Kommission: Einen europäischen Raum des lebenslangen*
12. FAQS. Children's Libraries. (2014). Preuzeto 18. kolovoza 2014. s: <http://www.faqs.org/childhood/Ch-Co/Children-s-Libraries.html>
13. Fisher price (2014).Rano učenje – mnogo više od samih osnova (2014). Preuzeto 19. kolovoza s: http://www.fisher-price.com/hr_HR/playtime/joyoflearning/index.html
14. Gudjons, H. (1994). *Pedagogija: temeljna znanja*. Zagreb : Educa
15. IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice (2001). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2001
16. *Izveštaj o radu Knjižnica grada Zagreba za 2014.* Preuzeto 20. svibnja s <http://issuu.com/knjiznicegradzagreba/docs/izvjestaj2014zaweb#embed>
17. Knjižnice grada Zagreba. (2015). *Misija, vizija i strategija*. Preuzeto 11. svibnja 2015. s <http://www.kgz.hr/default.aspx?id=222>

18. Kovačević, D., Lasić-Lazić, J., Lovrinčević, J. (2004). *Školska knjižnica – korak dalje*. Zagreb: Filozofski fakultet, Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti
19. Krušlin, Ž. (2010). Galerija Vidrica u KGZ – Dječjoj knjižnici Marina Držića. *Novi uvez: glasilo Zagrebačkog knjižničarskog društva* (str.17 – 18). Br. 12. Preuzeto 9. svibnja 2015. s: http://zkd.hr/files/2013/04/novi_uvez_12.pdf
20. Leko, I. (1969). *Uvod u pedagogiju*. Zagreb: Narodne novine
21. Lukaš, M., Mušanović, M. (2011). *Osnove pedagogije*. Rijeka: Hrvatsko futurološko društvo.
22. Malić, D., Miljević-Ridički, R., Rijavec, M. (1999). *Odgoj za razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
23. Malić, J., Mužić, V. (1981). *Pedagogija*. Zagreb : Školska knjiga
24. Malnar, A. (1996). Dječji odjel. *Upute za poslovanje narodnih knjižnica*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba
25. Mejovšek, M. (2007). *Modeli znanstvenog istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap
26. Mijatović, A. (2000). *Lekikon temeljnih pedagoških pojmova*. Zagreb: Edip
27. *Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za razvoj službi i usluga* (2005). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo.
28. Pađen-Farkaš, D. et al. (2003). Radionica i Kreativno mišljenje. *XV. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske* (str. 166 - 169). Rijeka : Zavod za školstvo Republike Hrvatske ; Prva sušačka hrvatska gimnazija u Rijeci
29. Pastuović, N. (1997). *Osnove psihologije obrazovanja i odgoja*. Zagreb: Znamen
30. Pastuović, N. (2012). *Obrazovanje i razvoj : kako obrazovanje razvija ljude i mijenja društvo, a kako društvo djeluje na obrazovanje*. Zagreb : Institut za društvena istraživanja u Zagrebu ; Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
31. Patakim, S. (1951). *Opća pedagogija*. Zagreb: Pedagoško-književni zbor
32. Pavlek, A. (2014). Bibliocikliranje – zabava i čitanje. *Novi uvez: glasilo Zagrebačkog knjižničarskog društva*. 20 (12), str. 28-30. Preuzeto 8. svibnja 2015. s http://zkd.hr/files/2014/12/novi_uvez_201.pdf
33. Presidential Committee on Information Literacy. Final Report. (1989). *American Library Association*. Chicago: American Library Association
34. *Proleksis Enciklopedija* (2014). Odgoj. Obrazovanje. Preuzeto 16. prosinca s: <http://proleksis.lzmk.hr/39497/> i s <http://proleksis.lzmk.hr/39478/>

35. Rendulić, D., Šaškor, I. (2011). *Društvene vrijednosti u Hrvatskoj*. Preuzeto 15. srpnja 2014. s: <http://prezi.com/-kirmrmsx2mt/drustvene-vrijednosti-u-hrvatskoj/>
36. *Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu rane dobi* (2004). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo
37. *Smjernice za knjižnične usluge za mladež* (2009). Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo
38. Standardi za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj (1999). *Narodne novine*. Preuzeto 19. kolovoza 2014. s: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/270810.html>
39. Stevanović, M. (2007). *Pedagogija*. Varaždinske Toplice: Tonimir
40. Stričević, I. (2001). Dječja knjižnica ukorak s vremenom. *Dječja knjižnica za novo tisućljeće: zbornik* (str. 6 – 9). Zagreb : Knjižnice grada Zagreb
41. Šavaković, M. (2005). *Pojmovnik suvremene umjetnosti*. Zagreb : Horetzky
42. Špiranec, S. (2003). Informacijska pismenost – ključ za cjeloživotno učenje. *Edupoint časopis*. God 3. Preuzeto 2.5.2015. s <http://edupoint.carnet.hr/casopis/17/clanci/1>
43. Špiranec, S. (2005.) *Obrazovanje korisnika u visokoškolskim knjižnicama: novi pristupi u mrežnom okruženju: magistarski rad*. Zagreb : Filozofski fakultet
44. *The Encyclopedia Americana* (2014). Children's Libraries. Preuzeto 18. kolovoza s: [http://en.wikisource.org/wiki/The_Encyclopedia_Americana_\(1920\)/Children%27s_Libraries](http://en.wikisource.org/wiki/The_Encyclopedia_Americana_(1920)/Children%27s_Libraries)
45. Vukasović, A. (1994). *Pedagogija*. Zagreb: Alfa
46. Zakon o knjižnicama (2009). *Narodne novine*. Preuzeto 6. siječnja s: <http://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama>
47. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (2008). *Narodne novine*. Broj 87. Preuzeto 17. srpnja s: <http://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>
48. Zaninović, M. (1988). *Opća povijest pedagogije*. Zagreb : Školska knjiga.

9. PRILOG 1: ANKETA

Poštovani!

Molimo Vas da odvojite 10 do 15 minuta svojeg vremena za ispunjavanje ove ankete. Istraživanje se provodi u svrhu izrade diplomskog rada Marije Lenić, studentice na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Cilj je ovog istraživanja ispitati mišljenje roditelja djece predškolske i osnovnoškolske dobi o aktivnostima koje nude dječje knjižnice grada Zagreba. Ispunjavanje ove ankete je dobrovoljno i anonimno te u svakom trenutku imate pravo odustati od sudjelovanja. Rješavanjem ankete pristajete na sudjelovanje u istraživanju.

Molimo Vas da prije davanja odgovora pažljivo pročitate pitanje. Na postavljena pitanja nema točnih i netočnih odgovora. Molimo Vas da budete iskreni prilikom odgovaranja na pitanja. Podatci dobiveni ovim istraživanjem bit će korišteni isključivo u istraživačke svrhe i analizirani na grupnoj razini, što znači da se Vaši odgovori neće iznositi odvojeno od ostalih podataka. Ukoliko imate bilo kakvih pitanja ili komentara vezanih uz istraživanje, molimo Vas da se javite putem e-pošte: marija.lenic1@gmail.com

Unaprijed se zahvaljujemo na uloženom trudu i vremenu!

1. Koliko imate godina?

- a) 18 – 30 godina
- b) 30- 40 godina
- c) 40-50 godina
- d) 50-60 godina
- e) više od 60 godina

2. Kojeg ste spola?

- a) muško
- b) žensko

3. Koji je Vaš najviši stupanj obrazovanja?

- a) osnovno
- b) srednje
- c) više (sveučilišni ili stručni prvostupnik/ca)
- d) visoko (sveučilišni ili stručni magistar/a)
- e) magistar/a znanosti ili doktor/ica znanosti

4. Jeste li zaposleni?

- a) da
- b) ne

5. Kojoj dobnoj skupini pripada Vaše dijete?

- a) bebe
- b) predškolci (4.-6/7. godine)
- c) djeca nižeg osnovnoškolskog uzrasta (7/8. – 10/11. godine)
- d) djeca višeg osnovnoškolskog uzrasta (11/12.-14/15. godine)

6. Posjedujete li ili ne posjedujete kućnu biblioteku?

- a) posjedujem
- b) ne posjedujem

7. Koristi li se Vaše dijete kućnom bibliotekom?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

8. Imate li stolno računalo, prijenosno računalo ili tablet kod kuće?

- a) da
- b) ne

9. Imate li pristup internetu kod kuće?

- a) da
- b) ne

10. Koristi li se Vaše dijete stolnim računalom, prijenosnim računalom ili tabletom kod kuće?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

11. Koristi li se Vaše dijete internetom?

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

12. Označite na ljestvici od 1 do 5 kolika je po Vama važnost ponuđenih odgovora kao glavnih preduvjeta za upis Vašeg djeteta u knjižnicu, pri čemu ocjena 1 označava razlog koji je najmanje važan, a ocjena 5 razlog koji je najvažniji za upis djeteta.

a) dostupnost lektire	1	2	3	4	5
b) veliki izbor slikovnica i knjiga za djecu	1	2	3	4	5
c) odgojno-obrazovni programi	1	2	3	4	5
d) pristup računalu	1	2	3	4	5

13. Koliko je dugo Vaše dijete učlanjeno u dječju knjižnicu?

- a) do 6 mjeseci
- b) 6 mjeseci do godine dana
- c) jedna do tri godine
- d) tri do šest godina
- e) šest do devet godina
- f) devet do dvanaest godina
- g) više
- h) ne mogu odrediti

14. Voli li ili ne voli Vaše dijete ići u dječju knjižnicu?

- a) voli
- b) ne voli
- c) ne znam

15. Koliko često Vaše dijete posjećuje dječju knjižnicu?

- a) skoro svaki dan
- b) jednom tjedno
- c) jednom mjesečno
- d) jednom u pola godine
- e) ne znam

16. Koliko ste upoznati ili niste upoznati s uslugama za djecu koje nudi dječja knjižnica?

- a) u potpunosti sam upoznat/a
- b) upoznat/a sam
- c) niti sam upoznat/a niti sam neupoznat/a
- d) neupoznat/a sam
- e) u potpunosti sam neupoznat/a

17. Na koji ste način informirani o uslugama i programima za djecu u dječjoj knjižnici? (moguće je zaokružiti više odgovora)

- a) putem lokalnih novina
- b) putem lokalnih radio postaja
- c) putem lokalne televizijske postaje
- d) putem promotivnih plakata ili letaka
- e) knjižničarevim prijedlogom u knjižnici
- f) preporukom prijatelja ili obitelji
- g) putem škole
- h) putem vrtića
- i) putem interneta (forum, društvenih mreža)
- k) ostalo

18. Pohađa li ili ne pohađa Vaše dijete neki od programa u dječjoj knjižnici?

- a) pohađa
- b) ne pohađa
- c) ne znam

19. Pohađa li ili ne pohađa Vaše dijete pričaonice (radionice pričanja priča, čitanja slikovnica i sl.) koje se održavaju u dječjoj knjižnici?

- a) pohađa
- b) ne pohađa
- c) povremeno pohađa
- d) ne znam

19.1. Samo za ispitanike koji su zaokružili pohađa ili povremeno pohađa, koliko ste zadovoljni ili niste zadovoljni programom pričaonice?

- a) izuzetno sam zadovoljan/na
- b) zadovoljan/na sam
- c) niti sam zadovoljan/na niti sam nezadovoljan/na
- d) nezadovoljan/na sam
- e) izuzetno sam nezadovoljan/na

20. Pohađa li ili ne pohađa Vaše dijete radionice (likovne, lutkarske, ekološke, jezične i sl.) koje se održavaju u dječjoj knjižnici?

- a) pohađa
- b) ne pohađa
- c) povremeno pohađa
- d) ne znam

20.1. Samo za ispitanike koji su zaokružili pohađa ili povremeno pohađa koliko ste zadovoljni ili niste zadovoljni programom radionice?

- a) izuzetno sam zadovoljan/na
- b) zadovoljan/na sam
- c) niti sam zadovoljan/na niti sam nezadovoljan/na
- d) nezadovoljan/na sam
- e) izuzetno sam nezadovoljan/na

21. Koristi li se ili se ne koristi Vaše dijete igraonicom unutar dječje knjižnice?

- a) koristi
- b) ne koristi
- c) povremeno koristi
- d) ne znam

21.1. Samo za ispitanike koji su zaokružili koristi ili povremeno koristi, koliko ste zadovoljni ili niste zadovoljni igraonicom?

- a) izuzetno sam zadovoljan/na
- b) zadovoljan/na sam
- c) niti sam zadovoljan/na niti sam nezadovoljan/na
- d) nezadovoljan/na sam
- e) izuzetno sam nezadovoljan/na

22. Sudjeluje li ili ne sudjeluje Vaše dijete u izložbama unutar dječje knjižnice?

- a) sudjeluje
- b) ne sudjeluje
- c) povremeno sudjeluje
- d) ne znam

22.1. Samo za ispitanike koji su zaokružili sudjeluje ili povremeno sudjeluje, koliko ste zadovoljni ili niste zadovoljni izložbama?

- a) izuzetno sam zadovoljan/a
- b) zadovoljan/a sam
- c) niti sam zadovoljan/a niti sam nezadovoljan/a
- d) nezadovoljan/a sam
- e) izuzetno sam nezadovoljan/a

23. Koristi li se ili se ne koristi Vaše dijete računalom u prostoru dječje knjižnice?

- a) koristi
- b) ne koristi
- c) povremeno koristi
- d) ne znam

24. Sudjeluje li ili ne sudjeluje Vaše dijete u programima informacijskog opismenjavanja (programi edukacije o samostalnom pretraživanju, biranju i usvajanju informacija služeći se računalom, enciklopedijom, časopisom i sl.) koji se održavaju u dječjoj knjižnici?

- a) sudjeluje
- b) ne sudjeluje
- c) povremeno sudjeluje
- d) ne znam

24.1. Samo za ispitanike koji su zaokružili sudjeluje ili povremeno sudjeluje, koliko ste zadovoljni ili niste zadovoljni programom informacijskog opismenjavanja?

- a) izuzetno sam zadovoljan/a
- b) zadovoljan/a sam
- c) niti sam zadovoljan/a niti sam nezadovoljan/a
- d) nezadovoljan/a sam
- e) izuzetno sam nezadovoljan/a

25. Potiču li ili ne potiču programi dječje knjižnice želju za čitanjem kod Vašeg djeteta ?

- a) izuzetno potiču
- b) potiču
- c) niti potiču niti ne potiču
- d) ne potiču
- e) izuzetno ne potiču

26. Potiču li ili ne potiču programi dječje knjižnice želju za pisanjem kod Vašeg djeteta ?

- a) izuzetno potiču
- b) potiču
- c) niti potiču niti ne potiču
- d) ne potiču
- e) izuzetno ne potiču

27. Utječu li ili ne utječu programi dječje knjižnice u kojima Vaše dijete sudjeluje na razvoj njegovih socijalnih vještina ?

- a) izuzetno utječu
- b) utječu
- c) niti utječu niti ne utječu
- d) ne utječu
- e) izuzetno ne utječu

28. Jesu li ili nisu znanja koja Vaše dijete dobiva u programima dječje knjižnice poticajna za njegovo daljnje obrazovanje?

- a) izuzetno su poticajna
- b) poticajna su
- c) niti su poticajna niti su nepoticaajna
- d) nisu poticajna
- e) izuzetno nisu poticajna

29. Biste li ili ne biste željeli da u dječjoj knjižnici postoji više odgojno-obrazovnih programa?

- a) želio/la bih
- b) ne bih želio/la
- c) ne znam

29.1. Samo za ispitanike koji su zaokružili želio/la bih, možete li napisati prijedloge novih programa?

30. Koliko ste zadovoljni ili niste zadovoljni ponuđenim uslugama dječje knjižnice?

- a) potpuno sam zadovoljan/a
- b) zadovoljan/a
- c) niti sam zadovoljan/a niti sam nezadovoljan/a
- d) nezadovoljan/a sam
- e) potpuno sam nezadovoljan/a

31. Jeste li ili niste zadovoljni radom djelatnika dječje Knjižnice?

- a) u potpunosti sam zadovoljan/a
- b) zadovoljan/a sam
- c) niti sam zadovoljan/a niti sam nezadovoljan/a
- d) nisam zadovoljan/a
- e) u potpunosti sam nezadovoljan/a

32. Što mislite, kakva je, ako uopće postoji, uloga dječje knjižnice u odgoju i obrazovanju djece? Molim Vas da kratko obrazložite svoj odgovor.

Hvala Vam što ste sudjelovali u ovom istraživanju!